

Arbetet mot våld i nära relationer

– kartläggning i Blekinge län 2008

Rapportnummer: 2008:27

Rapportnamn: Arbetet mot våld i nära relationer – kartläggning i Blekinge län 2008

Utgivare: Länsstyrelsen Blekinge län, 371 86 Karlskrona

Hemsida: www.k.lst.se

Dnr: 801-3624-2008

ISSN: 1651-8527

Författare/Kontaktperson: Sofie Wallin

© Länsstyrelsen Blekinge län

Förord

Länsstyrelsen har sedan 2006 fördelat utvecklingsmedel till kommunerna i syfte att förstärka kvinnojoursverksamheten och kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och till barn som bevittnat våld. Rörande hedersrelaterat våld och förtryck lämnar Länsstyrelsen stöd till insatser som avser förebyggande arbete.

Med början under hösten 2008 kommer Länsstyrelsen att utföra förstärkt tillsyn av socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Länsstyrelsen ska utöver detta ta initiativ till och på olika sätt stödja samordningen i länet av frågor som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor och att barn tvingas bevittna våld.

Samordningsuppgiften är tänkt att anpassas efter de förutsättningar och behov som finns i länet och utformas i samråd med kommuner och andra aktörer. Utbyte av goda kunskaper och erfarenheter ska främjas. Målet med samverkan är att säkra ett gott och rättssäkert stöd för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.

Länsstyrelsen i Blekinge genomförde under våren 2008 intervjuer kring det arbete som bedrivs mot våld i nära relationer i kommuner, myndigheter och frivilligorganisationer i länet. Sammanlagt genomfördes 12 intervjuer. Ett särskilt fokus riktades mot kompetensutveckling och samverkan inom området mellan berörda aktörer, vilket ligger i linje med länsstyrelsens samordningsuppdrag.

Kartläggningen kommer att ligga till grund för utformningen av Länsstyrelsens tillsyn, fortsatta insatser och stöd av samordning samt kvalitets- och kompetensutveckling inom området.

Ett stort tack till alla som ställde upp på intervjuer. Det är vår förhoppning att de myndigheter och organisationer som deltagit kommer att ha nytta av rapporten.

Intervjuerna har genomförts av Sofie Wallin, som också har sammanställt denna rapport.

Ann-Christine Petersson
Socialdirektör

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	7
<i>Begreppsdefinitioner</i>	8
<i>Intervjuer</i>	9
Vårdförbundet Blekinge	9
Migrationsverket	10
Handikappomsorgen Ronneby kommun	12
Länsrätten och tingsrätten	16
Landstinget Blekinge	19
Försäkringskassan	20
Individ- och familjeomsorgen i Karlshamn	21
Kvinnojourerna	23
Polismyndigheten i Blekinge	28
Åklagarmyndigheten	31
Äldreomsorgen, Karlskrona kommun	34
Kriminalvården	36
<i>Länsstyrelsens slutsatser</i>	38

Bilaga 1 Frågeformulär

Bilaga 2 Anmälda brott, statistik från Brottsförebyggande rådet

Bilaga 3 Tillägg till rapport

Sammanfattning

Av de myndigheter och aktörer som förekommer i kartläggningen är det inte alla som arbetar med våld i nära relationer. Försäkringskassan har inget uppdrag på detta område, utan deras uppdrag är att hantera sjukpenning och sjukersättning utifrån den bedömning kundens läkare har gjort. Försäkringskassan får inte uppgifter om bakomliggande orsaker till läkarens bedömning, enligt Martin Olsson som är områdeschef på Försäkringskassan. Äldreomsorgen i Karlskrona arbetar inte med våld i nära relationer. De har haft kompetensutveckling inom "Kompetensstegen" kring hot och våld, men har begränsat sig till att titta på situationer då vårdtagarna är våldsamma mot varandra och mot personalen. Inom projektet utbildades 14 instruktörer i hot och våld. Äldreomsorgen är inte bra på att fånga upp det som hemtjänsten ser och anar, menar Helena Hultén, områdeschef på Eklidens äldreboende i Karlskrona och ansvarig för blocket hot och våld inom "Kompetensstegen" i kommunen. Hon anser att våld i nära relationer skulle kunna vara en vidareutveckling för äldreomsorgen under år 2009. Landstinget i Blekinge har ingen specifik verksamhet för våld i nära relationer och för att få en fullständig bild av landstingets arbete på området krävs en inblick i varje verksamhet.

Övriga myndigheter och aktörer som ingår i kartläggningen har kommit i kontakt med flera av de områden som våld i nära relationer innefattar. De flesta nämner mäns våld mot kvinnor i nära relationer och våld och sexuella övergrepp mot barn som vanligast förekommande. Endast åklagarna och kvinnojouren i Karlskrona har stött på samtliga områden, dvs. även könsstympning. Trafficking har även kvinnojouren i Karlshamn och IFO arbetat med. Det har förekommit misstanke om trafficking på Migrationsverket. Våld i samkönade relationer har Åklagarmyndigheten, Kvinnojouren i Karlskrona och Vårdförbundet arbetat med. Könsstympning och våld i samkönade relationer möter myndigheterna och Kvinnojouren mer sällan. Hedersrelaterat våld och förtryck har förekommit hos Vårdförbundet, polisen, migrationsverket, Åklagarmyndigheten och hos Läns- och tingsrätten, flera av dessa menar dock att det är ovanligt. Den typen av fall förekommer hos Läns- och tingsrätten 4-5 ggr per år. Varken Polisen eller Läns- och tingsrätten har haft ärenden som rört våld i samkönade relationer, könsstympning eller trafficking.

Polisen för statistik kring brott i nära relation och likaså riksåklagaren. Frivården för statistik över män som utövar våld i en sexuell relation och kvinnojourerna över hjälpsökande kvinnor. Övriga för ingen statistik över våld i nära relation.

Behandling för män som utövat våld kan erbjudas genom IFO, som kommer i kontakt med män som utövat våld i de fall ärendet rör barn. För de som vill ta emot behandling anlitas leg Psykoterapeut Tommy Johansson. Frivården arbetar med behandling för män som dömts för våld i nära relation. Frivården har programmet IDAP (Integrated Domestic Abuse Programme).

Behov av kompetensutveckling kring att se signaler på våld finns hos Migrationsverket, äldreomsorgen, handikappomsorgen och Landstinget. Behov av basutbildning finns hos Landstinget, Vårdförbundet och Kriminalvården. För Kvinnojourerna och åklagarna finns endast behov av spetskompetens. Det finns även önskemål om kompetensutveckling kring samverkan och kring hur andra myndigheter arbetar med våld i nära relationer.

Samverkansgrupper kring våld i nära relationer där berörda myndigheter och kvinnojourer medverkar finns i samtliga kommuner i länet. Det finns en länsövergripande samverkansgrupp för att motverka mäns våld mot kvinnor, där ingår chefer på myndigheter i

länet samt länskvinnoujouren. Av de intervjuer som gjorts i kartläggningen framgår även att det finns mindre grupper/nätverk som samverkar och samarbetar.

Begreppsdefinitioner

Samverkan – när ”någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra”

Samordning – att ordna samman personal, politik eller resurser (viss överlappning)

Samarbete – att arbeta tillsammans vilket gör att värderingar och normer ändras (överlappningen har ökat)¹

Våld i nära relationer - innefattar här mäns våld mot kvinnor i nära relationer, hedersrelaterat våld, våld och sexuella övergrepp mot barn (inklusive barn som bevittnar våld), våld i samkönade relationer, trafficking och könsstympning.

¹ *Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa* (2007) Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen, Myndigheten för skolutveckling. Socialstyrelsen (2007), s. 11, 31.

Intervjuer

Vårdförbundet Blekinge

Ann-Sofie Svensson, förbundschef

Vårdförbundet Blekinge har själva inget uppdrag inom området våld i nära relationer, de får uppdrag av kommunerna. De arbetar väldigt lite med just våld i nära relationer, men kommer i kontakt med hedersrelaterat våld, mäns våld mot kvinnor i nära relationer, våld och sexuella övergrepp mot barn och barn som bevittnar våld samt våld i samkönade relationer även om det senare är mycket ovanligt. Misstanke om könsstympning har funnits i något fall, medan de inte kommit i kontakt med trafficking. De grupper de kommer i kontakt med ges skydd och omvårdnad inom Notavillan. Notavillan gör inga utredningar som är föranledda av de här problemen utan utreder vad barnet behöver och var barnet behöver bo.

Notavillan har 12 platser och de har alltid någon som berörs av ovan nämnda problemområden. Vårdförbundet för ingen statistik över sina klienter.

Vårdförbundet kommer i kontakt med hemlösa kvinnor, kvinnor med funktionshinder, kvinnor med missbruksproblem och kvinnor med utländsk bakgrund. Inga av kvinnorna är över 65 år. Verksamheten har inte anpassats särskilt efter någon av dessa grupper.

Män som utövat våld

De arbetar inte med förövare. Det är inte heller ofta de träffar på förövarna. Om familjen är under utredning så händer det att pappor är med.

Handlingsplan

Vårdförbundet har ingen handlingsplan, och inte heller några dokumenterade riktlinjer eller rutiner kring våld i nära relationer. Det finns rutiner men inte nedskrivna. Personalen vet vad de ska göra om det inträffar något. Får de kännedom om något är det i allmänhet socialsekreterarna de vänder sig till. Vårdförbundet har en övergripande handlingsplan för krissituationer.

Familjerådgivningen beaktar förekomst av våld i nära relationer. Hur de arbetar med denna fråga finns beskrivet i familjerådgivningens verksamhetsberättelse.

Information

Vårdförbundet sprider information om sitt arbete på Notavillan, framförallt genom direktkontakter och utskick till socialkontoren. Vårdförbundet har även en hemsida.

Kompetens

Inom verksamheten finns kompetens inom de olika områdena, heder osv. Inom verksamheten har personalen framförallt utbildning kring sexuella övergrepp. De har även gått en utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck.

Vårdförbundets personal har behov av kompetensutveckling, både basutbildning och spetskompetens kring alla områdena som innefattas av begreppet våld i nära relation, men framförallt kring hedersrelaterat våld och mäns våld mot kvinnor. Även om sexuella övergrepp är deras starkaste område behöver de ändå mer kompetensutveckling kring det. Det behöver man hela tiden, menar Ann-Sofie Svensson.

Resurser

Det finns möjligheter till kompetensutveckling för all personal. Vårdförbundet satsar mycket på kompetensutveckling och anser att det är viktigt med god kompetens.

Samverkan

Vårdförbundet har fått förfrågan kring att ta hand om verksamhet inom Sesam, vilket de ställer sig mycket positiva till. Vårdförbundet har en ”spindeln i nätet” funktion och redan etablerade kontakter med kommunerna samt även med andra verksamheter inom sin verksamhet som kunde vara värdefulla och ha en stöttande inverkan för Sesam². Som exempel nämns PO - verksamheten och familjerådgivningen, familjehemskonsulenter och Notavillan.

Tidigare hade Vårdförbundet institutionen Ronja i Ronneby, för kvinnor med missbruksproblematik. Bland de kvinnorna fanns många som blivit slagna och utnyttjade. Personalen från Ronja finns fortfarande kvar inom Vårdförbundet. Ann-Sofie menar att den kompetensen skulle kunna användas för Sesam, de har dock inte fullständig kompetens för att driva en sån verksamhet. Institutionen Ronja las ner då verksamheten inte nyttjades tillräckligt.

Migrationsverket

Gunnel Segerfeldt, enhetschef

Problemområden och omfattning

Migrationsverket stöter oftast på mäns våld mot kvinnor, och därefter barn som bevittnar våld av de områden som inkluderas i begreppet ”våld i nära relationer”. Hedersrelaterat våld och trafficking möter de sällan. De har inte stött på könsstympning eller våld i samkönade relationer. Sexuella övergrepp mot barn är något de inte ser. Migrationsverkets barnhandläggare har möjlighet att uppfatta signaler som visar på om barn utsätts för våld då de gör hembesök hos familjer.

Det har hänt att flickor som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck har tagit kontakt med myndigheten. När det sker görs en anmälan. Vid ett tillfälle hade de ett ärende som troligen rörde sig om trafficking. Handläggare upplevde att en svensk man ”ägte” en kvinna som var inskriven på myndigheten. Sådana fall är ovanliga och särskilt svåra för myndigheten eftersom det rör sig om en liga som ligger bakom och inte en enskild person. Eftersom de av sekretesskäl inte kan vidarebefordra uppgiften informerades kvinnan om vart hon kunde vända sig och vilken hjälp hon kunde få. En asylsökande kvinna behöver vara stark och driven i den situationen, enligt Gunnel Segerfeldt, men dessa kvinnor är sällan det. Om kvinnan har uppehållstillstånd kan Migrationsverket erbjuda henne hjälp, men som asylsökande behöver hon söka hjälp själv. Utsatta kvinnor informeras om kvinnojouren och kan erbjudas att ringa kvinnojouren därifrån. För asylsökande är det viktigt att beakta var i processen ärendet är. Oavsett om kvinnan har uppehållstillstånd eller är asylsökande är det dock inga problem med att erbjuda flytt och nytt boende. De kan bl.a. få ett nytt boende på annan ort, myndigheten kan skydda deras identitet, de kan hämta sin post någon annanstans eller få titthål i dörren till bostaden.

² Sesam (Centrum mot våld i nära relationer, Blekinge) - utredning från 2007 som ligger som förslag till länets framtida arbete mot våld i nära relationer.

Migrationsverket för inte statistik kring våld i nära relationer, däremot över incidenter. En sådan incident är ”våld mellan sökande”. Vid anmälan beskrivs händelseförloppet men det framgår inte av statistiken om det rör sig om våld i nära relation. Gunnel gissar att fyra - fem kvinnor är utsatta av de 1000 personer som är inskrivna i Blekinge idag.

Män som utövat våld

Om Migrationsverket kommer i kontakt med våld i nära relation hjälper de både kvinnan och mannen. Det är viktigt att kvinnan får frågan om hon också blev utsatt för våld av mannen i hemlandet. Om våldet uppstått efter ankomst till Sverige kan mannen lättare bli hjälpt. En psykiater kan då lättare lyfta honom. Problemet kan uppstå när mannen upptäcker att han inte har makten i familjen; han är inte längre ensam om försörjningsansvaret. De måste även tänka på om våldet hänger ihop med asylprocessen och den frustration det kan innebära. Om en person verkar spänd och mår dåligt kan det ha en mängd olika orsaker. Alla som är asylsökande har någon slags problem.

Handlingsplan/riktlinjer

Migrationsverket har riktlinjer kring hantering av ärenden där våld i nära relation förekommer. Där framgår bland annat att våld ska anmälas och dokumenteras om det går, samt hur man går till väga sen. Det finns särskilda riktlinjer när det gäller barn. Det är viktigt att ta hänsyn till var i processen ärendet är. Har en familj inte uppehållstillstånd kan barnet ta mer skada av insatser om de senare skulle bli utvisade. Vidare åtgärder måste därför anpassas till var i processen ärendet är. Detta innebär dock inte att de låter bli att anmäla. Vid misstanke om misshandel anmäler de alltid.

Om det finns misstanke om våld så lyfts det upp i vid handläggartreffar. I gruppen finns personer med olika kompetenser att diskutera misstankarna med.

Informationsspridning

Migrationsverket informerar alla inskrivna om det svenska samhället, hur vi ser på barn och barns rättigheter och skyldigheter i Sverige, att alla barn ska gå i skolan, hur vi ser på aga osv. De informeras också om mäns och kvinnors skyldigheter, t.ex. att även kvinnor har skyldigheter att försörja sin familj.

Kvinnojourens visitkort finns i Migrationsverkets reception på olika språk. Migrationsverket har hjälpt till att översätta dessa. Om de har döva eller blinda sökande tas kontakt med de organisationer i samhället som kan hjälpa till.

För två år sen kallades alla kvinnor mellan 16 och 65 år som var inskrivna hos Migrationsverket i Blekinge till en information om kvinnojouren.

Kompetens

Gunnel Segerfeldt anser att det inom myndigheten finns en medvetenhet om problematiken. De har lärt sig mycket genom sitt nära samarbete med polisen och kvinnojouren. Migrationsverket har ett internt genus-baserat utbildningsprogram som alla anställda tar del av. Åklagaren Margareta Lewenhagen har varit och föreläst för anställda på Migrationsverket.

Gunnel Segerfeldt anser att även om personalen har kunskaper kring problemet så finns det alltid behov av kompetensutveckling. Bland annat i hur man upptäcker signaler/tecken på att någon är utsatt för våld i nära relation och likaså hur man ser om någon ljuger om det för att

få stanna i Sverige. Vidare också hur personalen ska gå till väga. De som särskilt behöver utbildning på detta är de områdesansvariga som är ute och träffar inskrivna i deras hem.

Samverkan

Migrationsverket samverkar med socialtjänsten, skolan, polisen, kvinnojouren, vårdcentraler och kommunens instanser. Med polisen kan samverkan röra t.ex. narkotika. Samverkan mellan dessa instanser sker kommunvis och det finns sedan länge upparbetade kanaler.

Det finns en inofficiell samverkansgrupp mellan Karlskrona och Ronneby som träffas när behov uppstår. De samverkar kring individer och bostadsområden. I denna grupp ingår socialförvaltning, kurator, polis och fritidsgårdar.

Sekretess är en svårighet för samverkan. Jämfört med andra förvaltningsmyndigheter vars handlingar är offentliga i första hand så är det sekretess på allt och därefter kan de titta på vad som kan släppas. Det finns en presumtion för sekretess. En bedömning görs om det ligger i den sökandes intresse att bryta sekretessen, eller om den sökande kan lida men av det. Sekretess är ett större hinder för Migrationsverket än för andra myndigheter vilket gör att de har svårare att samverka än andra.

Gunnel Segerfeldt menar att länsstyrelsen kunde främja samverkan genom att informera om nyheter, presentera projektidéer och goda exempel från andra län.

Handikappomsorgen Ronneby kommun

Peter Jansson, verksamhetschef för handikappomsorgen i Ronneby

Karin Kjällgren, enhetschef för sociala öppenvårdsteamet (SÖT) som riktar sig till personer med bestående psykiska funktionshinder

Peter Jansson deltog i intervjun under övergripande frågor, därefter besvarade Karin Kjällgren frågorna, och då utifrån verksamheten kring SÖT.

Övergripande

Utredningen kring Sesam var en väckarklocka - det är skrämmande när man ser siffror på vad som faktiskt sker, det går inte att blunda, menar Peter Jansson. Fördelen med Sesam-rapporten är att den systematiserar och att man därmed kan dra slutsatser, anser han. "Våld handlar ju om vad man vill se, om man har utbildning och förmåga att se, sedan så handlar det om vad man har för villkor att göra något. Då kan man inte jobba med individperspektivet, som jag tycker vi har gjort, utan då måste man lyfta perspektivet lite grann."

Handikappomsorgen i Ronneby har även stött på våld i nära relation som arbetsgivare. Som en stor arbetsgivare är det viktigt att ta upp den aspekten, anser Peter Jansson.

Under hösten 2007 började handikappomsorgen med sitt första styrkort. Bland aktiviteter som ska ske ur den enskildes perspektiv finns punkten: Utveckla "barnperspektivet", "våld i nära relation" samt "jämförbarhet". Karin Kjällgren är ansvarig för våld i nära relation inom handikappomsorgen. Som ansvarig håller hon sig uppdaterad på området och ska tillsammans med SÖT skriva en handlingsplan och delge den till kollegorna. Peter Jansson menar att det inte var fel att arbeta som de gjorde tidigare på individnivå, men det de inte gjort innan det är att summera och bli mer medvetna som organisation. Tidigare har det legat mer på enskilda chefer. Men Peter Jansson är framförallt glad över att "tänket" har kommit igång. Däremot

kan han inte se att det kommit upp på kommunnivå. Den stora frågan är hur man får upp frågan i samhällsdebatten, menar Peter Jansson. Hur tydliggör vi detta så att alla vet att ”jag har gjort någonting som jag inte får göra”? Det är viktigt att alla blir medvetna och kan reflektera över att det de gjort är fel. Karin menar att om man lyfter upp frågan i ljuset kan man hjälpa många kvinnor att våga börja prata om det själva. Men samhället måste också vara tydliga med vilken hjälp som finns att få.

Handikappomsorgen möter utsatta kvinnor och stöttar dem oavsett vilket beslut de tar. De kan ta första kontakten med IFO och hjälpa dem att kontakta kvinnojouren. Personalen kan sitta med som extra öron och de hjälper henne att stå på sig. Om en kvinna med ett psykiskt funktionshinder lever med en manipulerande man, är det väldigt lätt för honom att få samhället att tro på honom när han säger ”hon är ju så paranoid”, ”jag har det ju så jobbigt”, ”hon är så svartsjuk”. Samhället har kanske inte förståelse för kvinnans funktionshinder. Hon blir inte trodd. Deras roll är att hela tiden stå bakom kvinnan. De går inte in och arbetar med själva problemet, men de stöttar kvinnan att ta de kontakterna som behövs. Detsamma gäller barnen - där stöttar de föräldern att orka gå vidare.

Lagen är utformad så att personer söker hjälp själva. Det är bra till 99% menar Peter Jansson. Han ser att personer som är ”jag-svaga”, p.g.a. psykisk sjukdom, låg begåvning eller liknande, kan uppleva att ”jag betyder någonting om jag släpper till”, d.v.s. sexuella tjänster. Frågan är hur man ska skydda de personer som inte kan skydda sig själva. Vad kan man göra som är positivt för henne som inte tar bort det positiva för alla de andra?

Grupper och omfattning

De har inte stött på hedersrelaterat våld, vad Karin vet, och inte könsstymning heller. Hemlösa kvinnor kommer de inte i kontakt med, eftersom man måste ha bostad för att få ett beslut om en insats. De kommer i kontakt med både de som är lågbegåvade och olika psykiska funktionshinder. Missbruk kommer ofta som en tilläggsdiagnos. Kvinnor med utländsk bakgrund har de inte så ofta i kontakt med. De har personer från 18 år och uppåt, då även över 65 år. Trafficking har de vad hon vet ingen erfarenhet av. Våld och sexuella övergrepp mot barn – där har de blivit inblandade perifert för att de jobbar med mamman i samverkan med IFO som jobbar med barnet. Det är dock ingen tydlig skiljevägg kring vilka som jobbar med vad. De har inte mött någon som lever i en samkönad relation inom sin verksamhet, inte som sambo i alla fall.

Förekomst av våld i nära relation kan komma upp efter flera år och hos en person som de jobbat flera år med. Handikappomsorgen i Ronneby har haft tre eller fyra ärenden där de vet att kvinnan varit utsatt för våld, på de fem år som Karin arbetat där. Om något sker anpassas hjälpen individuellt. Ibland kan de misstänka att någon i närheten kränker eller utnyttjar dem. De har haft ett ärende där de gått in och aktivt stöttat kvinnan, hon gick därefter ifrån sin man och flyttade från kommunen. Hon hade även barn som for illa. Personalen har också ”haft magkänslan” ibland, att något inte står rätt till, men inte kunnat göra något. De har även haft två eller tre män som slår sina gamla mammor. En kvinna som de arbetar med blir i perioder psykotisk och slår sin man. Det kan också hända att män som de jobbar med trakasseras av sina partners. När det gäller barn som far illa så har de haft tre ärenden där det varit väldigt tydligt under fem år. Därutöver har de gått in mycket i ett ärende och stöttat föräldern. I ett annat ärende som rörde ett barn hade de mycket dialog med IFO.

Exempel på ärenden

HO har de senaste två åren stött på två fall av våld i nära relation inom sin verksamhet. I ett fall skyllde kvinnans man på att hon var paranoid. Kvinnan och HO upplevde att psykiatriern trodde på henne men att IFO stod på mannens sida. Karin menar att situationen var frustrerande, då kvinnan inte blev trodd p.g.a. sitt funktionshinder. Personalen från SÖT stöttade henne i hela processen. Hon flyttade till en annan kommun och HO gjorde senare en uppföljning i den nya kommunen.

Ett annat fall rörde en kvinna med lågbegåvning som SÖT jobbade med. Eftersom hon hade barn jobbade även IFO med familjen. Kvinnan hade träffat en ny man och SÖT fick indirekta antydningar från IFO om att han inte var någon bra man, men p.g.a. sekretess inte vad det handlade om. Trots att mannen och kvinnan avsåg sig hjälp från IFO och HO, eftersom han hjälpte henne, lyckades SÖT fortsätta träffa kvinnan, med motiveringen att hon då istället kunde använda tiden till att göra något trevligt med personalen, fika, promenera o. dyl. Tanken bakom det var att hon skulle få komma hemifrån och få en chans att prata om sin situation. Mannen blev senare tagen av polisen för ett grovt brott. I detta ärende har HO haft ett nära samarbete med IFO.

Utvärdering

Arbetsledaren gör en utvärdering per halvår med varje handläggare, då går alla ärenden igenom. Karin följer upp klienterna med personalen kontinuerligt.

Statistik

HO gör inte statistik utifrån vilka problem klienterna har.

Män som utövar våld

En man de arbetar med åker ibland hem till sin gamla mor när han dricker och slår henne. De har samtal med honom, försöker få honom att förstå att han inte ska åka till henne när han dricker. Han har också kontakt med behandlingssektionen och de försöker få honom dit.

Det finns män i periferin runt kvinnor som de arbetar med. De jobbar då med att stötta kvinnan i sin jag-bild, att han inte har rätt att slå henne osv.

Handlingsplan och riktlinjer

När något händer försöker de skapa en rutin, hur ska de agera, vilka ska de kontakta om det händer igen. De agerar i den enskilda situationen, och utvärderar därefter kring vad som hände, vad de gjorde och vad de skulle kunna gjort bättre. I individärenden fungerar det bra, men de har däremot inte en övergripande plan.

När de träffar kvinnor som lever med män som har en väldig stark kontroll över kvinnan, brukar de träffa henne utomhus, tar en promenad eller liknande. De kan spara ihop tid och ta en halvdag, för att ge möjligheter för henne att öppna sig. De säger aldrig hur hon ska göra men säger vilka alternativ hon har, att hon kan ta kontakt med kvinnojouren osv.

Samverkan/samarbete

De har skapat en samverkansgrupp inom kommunen med behandlingssektionen, sysselsättningen och SÖT, kring hur de gemensamt kan arbeta med personer med psykiska problem och missbruk. De har också en ledningssamverkan kring övergripande samverkan mellan psykiatriern, HO och IFO, SÖT och kommunpsykiatriern m.fl. Det finns mycket de kan samarbeta kring, där de med sina olika kompetenser kan hjälpa varandra.

En person från HO sitter med i Ronnebys samverkansgrupp kring våld i nära relationer.

Information

De går gärna ut och informerar om sin verksamhet. De har lite på hemsidan om verksamheten. Karin försöker informera andra myndigheter om vad de gör och inte. Det är viktigt att vara tydlig med uppdraget, ofta handlar problem i samverkan om att vi egentligen inte vet vad de andra jobbar med, vi har fel förväntningar, menar hon.

Förebyggande

Det ingår inte i deras uppdrag att arbeta förebyggande. Däremot försöker de stärka individens "jag".

Kompetens

När det gäller våld i nära relationer, är personalens styrka att de vågar se och prata om det. Personalen har dock ingen formell kompetens på området. Karin Kjällgren anser att personalen till viss del behöver få kompetensutveckling inom området, samtidigt är det viktigt att de inte tar över det som är IFO:s ansvar. All personal inom omsorgsverksamhet borde ha en basutbildning, anser Karin. Hon är intresserad av att länsstyrelsen anordnar utbildning i att se signalerna, hur man tolkar signalerna.

De har deltagit i utbildningar som länsstyrelsen har anordnat. Därutöver försöker de utöka sin kompetens genom att bjuda in gäster. De har även professionella handledare.

Under hösten kommer de ha möten varannan vecka med hela personalgruppen. Varannan gång fokuserar de helt på klienterna och varannan gång arbetar de med andra frågor. T.ex. har de haft den nya tjej- och killjouren i Ronneby som gäster. IFO och behandlingssektionen kommer att bjudas in. Syftet är att öka medvetenheten om vad för resurser det finns i samhället

Samverkan/samarbete

Hur samverkan fungerar är beroende av personkemi, menar Karin. De som har träffats har lättare att ta kontakt igen, vilket gör att det är viktigt att informera varandra om när någon slutar och vem som ersätter.

Karin upplever att den formella samverkan är i startgroparna. Deltagarna i gruppen har diskuterat att de måste berätta mer för varandra om hur de olika organisationerna fungerar, vad som ingår i uppdragen, och öka förståelsen för att inte få förutfattade meningar. I samverkansgruppen med psykiatrin håller de på att ta fram ett gemensamt formulär för eftergivande av sekretess, där den enskilde efterger sekretessen för att de ska kunna samverka.

Gemensamma utbildningsdagar och forum som länsstyrelsen bjuder in till tror hon är oerhört viktigt. Hon anser att de utbildningsdagar Länsstyrelsen anordnat som hon deltagit i har varit mycket bra.

Länsrätten och tingsrätten

Pia Johansson, lagman och domstolschef

Våld i nära relationer är en vanlig typ av brott vid tingsrätten: misshandel, olaga hot, grov kvinnofridskränkning, fridskränkning, våldtäkt, men också mord och dråp. Tingsrätten kommer även i samband med familjemål i kontakt med påståenden om våld inom familjen. I mål om tvångsomhändertagande av barn åberopas det ibland misshandel, övergrepp och omsorgssvikt som grund för talan.

Problematiken kring relationsvåld har uppmärksammats inom domstolarna. Läns- och tingsrätten arbetar mycket med att höja sin kompetens på området, både inom den materiella rätten och inom bevisvärderingen. På Pia Johanssons initiativ startades en specialutbildning för domare i södra Sverige i november 2007 som ska pågå i tre år. Den är indelad i tre områden; brott eller övergrepp mot kvinnor och barn, unga som begår brott och vårdnad, boende och umgängesrätt. Utbildningen innefattar inte enbart materiell rätt utan också utredningsmetoder, utsagoanalyser, psykologin bakom, uppföljning av hur straffen verkställs och vilka behandlingsprogram som finns.

En ny typ av relationsbrott är det som ofta benämns hedersrelaterat våld. Det för tankarna fel kalla våldet hedersrelaterat, eftersom vad det egentligen är relationsvåld, menar Pia Johansson. Tingsrätten har haft mål om relationsvåld i hederskulturer. Även länsrätten har haft mål där hederskulturen aktualiseras. I Blekinge kommer två personer att bli specialister på detta, Annika Bläckberg, enhetschef i Karlshamn och Pia Johansson i Karlskrona.

Områden och omfattning

Läns- och tingsrätten har haft hedersrelaterat våld, eller relationsvåld som de kallar det, de har den typen av fall 4-5 ggr per år. Könsstympning och trafficking har de inte haft. Mäns våld i nära relationer har de förhandlingar kring en gång i veckan ungefär, oftast rör det grov kvinnofridskränkning eller fridskränkning. Då är mannen antingen häktad eller på fri fot.

Våld och sexuella övergrepp mot barn förekommer ofta. I de ärendena hålls inte förhören i domstolen utan de använder sig av videoinspelningar från polisen, vilket gör att de är beroende av deras utredningsmetoder, intervjumetoder och deras sätt att arbeta med de här frågorna. Polisen har blivit mycket duktigare på att hålla förhör och hålla förundersökningar. Barn som bevittnar våld – Pia Johansson känner inte till något fall där barn har vittnat om detta. Däremot förekommer att personer som är över 18 år vittnat om att de som barn bevittnat våld.

Våld i samkönade relationer har hon inte hört talas om att de har haft. Kring det området tror hon att polisen eller annan utredare inte tänker i de banorna, t.ex. om en kvinna söker vård så kan en medföljande kvinna vara förövaren.

Arbetsätt, metoder mm

De arbetar i den dömande verksamheten med kompetenshöjning, utbildning, nätverk, olika projekt som specialistutbildningar men även kring mänskliga fri och rättigheter. Det är också en intern arbetsmiljöfråga. Ett brottsoffer ska känna sig så bekväm och trygg som möjligt, det jobbar de mycket med.

Särskilt utsatta grupper

Inom Länsrätten möter de kvinnor som är hemlösa, missbrukare men även kvinnor som är psykiskt sjuka. Dessa grupper är särskilt utsatta. Om kvinnan varit alkoholpåverkad så är hennes uppgifter mindre tillförlitliga, eftersom hennes uppfattningsförmåga påverkats. Kvinnor med utländsk bakgrund möter de. Kvinnor över 65 år som är utsatta för våld har de inte haft. Hon har även haft funktionshindre, de är särskilt utsatta.

Pia Johansson hade för några år sedan i Helsingborg, då hon var specialiståklagare i sex och våld, ett fall där en pojke över 20 år med begåvning som en 4-åring blivit sexuellt utnyttjad av sin kontaktperson. När de förhören skulle hållas fick de ha kontakt med hans psykolog och hans psykiatriker och göra tester så att frågorna ställdes på ett sätt så att de blev trovärdiga och att de skulle kunna föras i bevis. Det var oerhört svårt, menar Pia Johansson, men kontaktpersonen blev fälld för detta. Samme man arbetade också på ett äldreboende. I hans bostad beslagtogs porrfilmer avseende äldre kvinnor. Det fanns också misstankar om övergrepp på en flicka, som var döv, blind och inte hade några armar.

Anpassning av arbetet

Domstolsbyggnaden är än så länge inte anpassad för de funktionshindre. Det finns en hiss, men där kommer inte permobil in. Nu kommer det att byggas om enligt de krav på handikappanpassning som råder år 2010. I övrigt arbetar de med bemötande, förenkla sitt språk, och på ett professionellt bemötande. De måste i planering av förhandlingar med t.ex. förståndshandikappade räkna med att dessa ärenden tar längre tid. I och med ombyggnaden har de tagit upp önskemål om särskilda rum för att skapa ro särskilt för personer som utsatts för brott i nära relationer. Om dessa rum kommer att byggas är en kostnadsfråga.

Utvärdering

De har under ett flertal år arbetat med att höja kvaliteten på arbetet. Nu sker arbetet systematiskt. De gör uppföljningar, utvärderar, analyserar och därefter görs handlingsplaner.

Statistik

De för ingen särskild statistik.

Män som utövar våld

Unga män som slår, vill äga, dominera eller begå sexuella övergrepp behöver vård, menar Pia Johansson. För dem försöker man inom ramen för socialtjänsten hitta lämpliga vårdprogram. När det gäller vuxna människor kan de få en skyddstillsyn med kontraktsvård, vilket är en institutionell vård. Domstolen försöker i dialog med kriminalvården hitta ett lämpligt program för förövaren.

Handlingsplan och riktlinjer

Domstolarna har ingen handlingsplan eller riktlinjer kring våld i nära relationer och inte heller för specifika grupper, utan detta ligger i deras vardagliga arbete. De har inga särskilda rutiner för våld i nära relationer, det är en stor grupp som de möter. Kring dessa ärenden försöker de hålla parterna separerade och de planerar för att det tar längre tid, detta kan sägas vara en rutin. Detta är dock självklara saker.

Information

De har en öppen attityd, är ute och föreläser och tar emot studiebesök. De har t.ex. haft rättegångsspel med elever ute på Sunnadalskolan, vilket också är värdefullt för domstolen.

Pia Johansson erbjöd sig t.ex. att komma till Rödebyskolan och prata omkring Rödebyärendet. Skolan tackade dock nej till erbjudandet. Att ha information på olika språk är en fråga som Pia har lyft till Domstolsverket. Planen är att de kommer att ha allmängiltig information på hemsidan på 20 olika språk, detsamma gäller broschyrer och affischer.

Förebyggande

Domstolen kan arbeta förebyggande genom att våga diskutera, våga delta i den rättspolitiska debatten. Att aktivt ta ställning är också förebyggande, menar Pia Johansson. Hon anser att det är ett samhällsansvar och inte ett ansvar som vilar på det enskilda brottsoffret, menar hon. Ett omhändertagande enligt LVU i ett tidigt skede kan även ses som förebyggande.

Kompetens

Den juridiska kompetensen har de, men inte omkringkompetensen. T.ex. den psykologiska mekanismen, förövarens tankar och mer om metoder för att komma fram till det resultat som polis och åklagare har gjort genom intervjumetoder. Vad det gäller de mjuka varorna har de fortfarande en del att inhämta.

Internutbildning sker en gång per termin. De har haft utbildning en hel termin kring brottsoffer, mäns våld mot kvinnor och barn som brottsoffer som tema.

De har basutbildning på området, spetskompetens har Annika Bläckberg och Pia Johansson.

De är intresserade av att länsstyrelsen anordnar utbildningsdagar. Det som då är bra är att det blir tvärsektorielt. Det finns behov av att lyfta frågorna och det måste till en attitydförändring. Hon tror att det förekommer homofobi bland domstolens personal. Utbildning behövs för att folk inte ska vara rädda, för att värdera rätt och komma till rätt lösning. Det behövs utbildning för förhållningssätt kring andra kulturer och religioner exempelvis, menar hon.

Kring könsstämpning finns inte tillräcklig kompetens inom domstolarna. Pia berättar om ett ärende i Mellansverige där en mor och far var åtalade för detta. Åtalet mot mannen bifölls, medan det mot kvinnan ogillades. Hon tycker det är viktigt att öka kompetensen kring de här frågorna inom domstolarna.

Resurser

De har varken tid, pengar eller personalresurser utöver det ordinarie arbetet. Det finns mycket kompetens i länet som inte tas tillvara, menar Pia. Hade man bara haft tid att träffas hade säkert denna kompetens kunnat tas tillvara mera.

Samverkan

Två gånger om året träffar domstolen advokater, polis, åklagare och kriminalvården, som alla ingår i en samverkansgrupp. Samma myndigheter samverkar även kring ett pågående pilotprojekt kring mänskliga rättigheter.

Pia sitter med i länsgruppen för samverkan för att förhindra mäns våld mot kvinnor. Framförhållningen är viktig vid inbjudan till dessa möten för att kunna planera in. Minst tre månader i förväg är nödvändigt. Mötena anser hon är bra för att de lär känna varandra. Hon anser dock det finns en del oklarheter kring syftet med länsgruppen. En halv dag avsätts för dessa möten för alla chefer inom berörda myndigheter. Hon tycker det är oklart hur dessa möten följs upp och vad som är målet. Syftet med läns- och tingsrättens arbete kring våld i

nära relationer är t.ex. att hon ska avgöra målen bättre. Vad ska samverkan syfta till? Hur kommer detta respektive verksamhet till del? Det vore bra att ställa krav och därefter följa upp vad det har blivit av dessa krav, menar Pia Johansson.

Landstinget Blekinge

Thomas Gustafson, folkhälsostrateg

Landstinget är en stor och komplex organisation som möter våld i nära relation i alla sina verksamheter. Primärvården är den organisation som har den mest omfattande befolkningskontakten har ca 700.000 besök per år, och av dessa finns det naturligtvis kvinnor som utsätts för våld i nära relationer. Landstinget i Blekinge har ingen egen specifik verksamhet för våld i nära relationer. Nu diskuteras ett länskvinnocenter i länet där landstinget är tänkt att gå in som en part jämte fyra kommuner i Blekinge. Dessutom pågår ett samarbete mellan landstinget och Karlskrona kommun för att skapa en gemensam enhet för stöd och behandling gällande våld i nära relationer.

För att få en fullständig bild av landstingets arbete kring våld i nära relationer, menar Thomas Gustafson att man egentligen behöver gå in i olika verksamheter och ställa frågor. Han har inte en detaljerad bild över alla dessa verksamheter.

Inom läkarkåren är det mycket uppmärksamhet på detta område just nu. T.ex. har läkartidningen i år haft ett temanummer på mäns våld mot kvinnor.

Statistik och områden

På akutklinikerna förs statistik över skador. Det är dock det akuta, fysiska våldet som registreras där. Våldet som inte är så påtagligt är sånt som kan komma fram i samtal. Det finns två akutkliniker inom landstinget, den somatiska tillhörande Blekingesjukhuset och den psykiatriska intensivvårdsavdelningen (PIVA) tillhörande Psykiatri i Blekinge.

Av alla landstingets patienter är det få som är misshandlade kvinnor, menar Thomas Gustafson, men när det väl blir känt så får det en sån prioritering att de arbetar effektivt med det.

Handlingsplan

Det finns ett handlingsprogram som är ca 10 år gammalt, samt en åtgärdslista som ska finnas tillgänglig ute i verksamheten. Det finns inga riktlinjer inom handlingsplanen för specifika grupper.

Information

Landstinget har information från kvinnojouren på anslagstavlor och i väntrum. Landstinget samarbetar med kvinnojouren och ger bidrag till länskvinnouren.

Kompetens

Landstinget i Blekinge har behov av kompetensutveckling kring hedersrelaterat våld och kring förmågan att upptäcka, men även av basutbildning. De har inte spetskunskaper kring våld i samkönade relationer eller könsstympling. Det beror på att de sällan stöter på det. Blekinges landsting är litet och därmed förekommer inte problematiken i samma omfattning som på ett större landsting.

Goda kunskaper finns kring våld mot barn och sexuella övergrepp mot barn. Thomas Gustafson menar att man borde fundera kring hur kompetensutveckling på smala områden som exempelvis könsstympning ska ske. Kanske kan landstinget dra nytta av Skåne där de säkert har fler fall.

Intresse finns av att länsstyrelsen stöttar med utbildningsinsatser. Thomas menar att det finns en stor fördel att ha utbildningsinsatser med andra aktörer, som socialtjänst och polis. Utbildning kring upptäckt och samarbete är bra att ha gemensamt medan de själva kan ordna utbildningar kring rutiner.

Angående resurser handlar det mer om att hitta rätt utbildningsinsatser än om medel. Denna fråga har stor prioritet inom landstinget. De som behöver utbildningar är de som jobbar med patienter, som akutsjukvården och eventuellt även någon inom varje arbetsplats. Det vore bra med återkommande utbildningar, kanske varje år, för de som vill fylla på sina kunskaper. Det är också bra att få ta del av nya idéer.

På andra avdelningar än akuten har personalen mindre kunskaper om våld i nära relationer eftersom frekvensen är mycket lägre där.

Samverkan

Samverkan sker internt när behov uppstår.

Thomas Gustafson har ansvar för samordning inom landstinget kring våld i nära relationer utifrån folkhälsosynpunkt. Han anser att länsstyrelsen kan hjälpa till med att ordna utbildningar och se till att det finns ett enkelt sätt att samarbeta, ett bra samarbetsklimat. Det är bra om sjukvården kan hänvisa till personer som de känner till inom polisen, så att de kan vara säkra på att polisanmälan sker på ett värdigt sätt.

Försäkringskassan

Martin Olsson, områdeschef på Försäkringskassan

Efter telefonsamtal med Martin Olsson, områdeschef på Försäkringskassan, utifrån frågorna i enkäten framkom att Försäkringskassan arbetar efter läkares bedömning i ärenden kring klienter. Det är läkare som har den första kontakten och som sammanställer ett medicinskt underlag varpå Försäkringskassan gör sin bedömning om sjukpenning eller sjukersättning.

Enligt Martin Olsson så ligger detta området ute i periferin för Försäkringskassan som sällan har en förstakontakt med sina kunder. Försäkringskassan har inget uppdrag på detta område, utan uppdraget är att hantera sjukpenning och sjukersättning utifrån den bedömning kundens läkare har gjort. Handläggaren gör en bedömning av kundens arbetsförmåga utifrån det medicinska underlaget. Det är alltså läkaren som gör den medicinska bedömningen och som också har anmälningsplikt. Försäkringskassan får inte uppgifter om bakomliggande orsaker till läkares bedömning.

Det finns särskilda rutiner om någon har skyddad identitet, en särskild handläggare ansvarar för dessa ärenden. Handläggaren vet aldrig anledningen till att en person har skyddad identitet. Det är inte heller FK:s uppgift att forska i detta.

Individ- och familjeomsorgen i Karlshamn

Elna Thomasson, verksamhetschef för IFO i Karlshamn
Monika Norrlid, socialsekreterare
Camilla Svensson, socialsekreterare

Av socialnämndens mål för sin verksamhet för år 2007 – 2010 framgår att nämnden ska fortsätta stödja arbete som ska motverka våld i nära relationer.

Områden och omfattning

Av de olika problemområdena är mäns våld mot kvinnor mest vanligt förekommande hos IFO avseende våld i nära relationer. IFO har även ärenden som rör våld och sexuella övergrepp mot barn och barn som bevittnar våld. De har haft ett ärende rörande trafficking och våld i samkönade relationer har de haft en eller två gånger. Könstypning har de inte stött på.

De har haft 2 -5 fall per år som rört hedersrelaterat våld, där det varit risk för barnets liv och placering har behövts. Det förekommer fler fall där det finns inslag av problematiken, men där det inte är så allvarligt. I dessa ärenden har det bara behövts små insatser.

IFO i Karlshamn anlitar en psykolog och socionom, Mahmoud El-Hissi, från Malmö vid behov i ärenden som rör hedersrelaterat våld. Han kommer in som särskilt sakkunnig men har också behandling. Han har även haft utbildningar för IFO under år 2007. Mahmoud El-Hissi har även familjehem i Skåne. För föräldrarna är han en enorm resurs, menar Monika Norrlid. Enligt en sammanställning för år 2006 mötte personal inom socialtjänstens olika enheter i Karlshamn 27 kvinnor och en man som utsatts för psykisk och/eller fysisk misshandel av sin partner och därutöver 57 barn som bevittnat våld.

Grupper

IFO kommer i kontakt med många missbrukare och en hel del utländska kvinnor avseende våld i nära relation, dessa båda grupper förekommer ofta. Kvinnor över 65 år är väldigt ovanligt. Monika Norrlid beskriver ett tillfälle då en kvinna över 80 år sökte hjälp från socialtjänsten. Att hemlösa söker hjälp förekommer, men de tar vuxengruppen hand om. Det händer att handikappade söker hjälp men det händer väldigt sällan.

Statistik

IFO för ingen statistik över våld i nära relationer. Ibland får de enkäter att fylla i från högskolestuderande bl.a. Elna Thomasson anser att de borde föra statistik kring våld i nära relationer och andra områden. De har diskuterat att de måste bli bättre på att föra statistik över insatser som de gör, för att veta omfattningen och utifrån det se vad de behöver jobba mer med.

Frågan är hur statistiken ska föras. En del ärenden är komplexa, och flera olika insatser kan vara aktuella. Ofta kanske en kvinna söker för något annat och så kommer det fram vid ett senare tillfälle att hon också blivit utsatt för våld.

Män som utövar våld

Eftersom de arbetar med utredningar av barn måste de ta kontakt med vårdnadshavarna. I de fall ärendet rör barn tar de kontakt med mamman och pappan i och med underrättelseplikten. Om det finns behov kan de sekretessbelägga uppgifter i anmälan. Leg. psykoterapeut Tommy Johansson anlitas för de män som vill ha hjälp. De träffar uppskattningsvis sju till nio män

som utövat våld i en nära relation per år och som får förfrågan om hjälp. Av dessa tar en eller två män emot den hjälpen.

Handlingsplan och riktlinjer

Tidigare hade de en handlingsplan men sedan mars 2008 har de istället riktlinjer. Riktlinjerna är mer detaljerade kring tillvägagångssätt än den tidigare handlingsplanen. Dokumentet innehåller bl.a. riktlinjer för de olika enheterna inom IFO och en checklista kring förhandsbedömning/riskbedömning. Alla inom verksamheten ska känna till riktlinjerna. De ska aktivt arbeta med dem och förankra dem inom enheterna. Utvärdering kommer att ske en gång per termin. Den som tar emot informationen från kvinnan ska kunna ta ärendet och hjälpa henne rätt, hon ska inte behöva slussas till olika handläggare.

Den interna kvinnovåldgruppen har nyligen reviderats. Fem personer ingår i gruppen, en från varje enhet. De ska se till att uppgifterna i riktlinjerna hålls aktuella och vid liv inom varje enhet. Utbildningar och kompetens på området ska framförallt gå till den gruppen.

Inom förhandsbedömningen görs det alltid en riskbedömning där det framgår vilka kontakter man inte ska ta och hur de ska gå tillväga med barnet osv.

Informationsspridning

Infofoldrar från kvinnojouren finns hos IFO. De samarbetar med introduktionsenheten kring utländska sökande. Tolk används vid behov.

Förebyggande

IFO arbetar inte med förebyggande insatser kring våld i nära relationer. Deras önskemål kring förebyggande insatser ingår i planerna för Sesam.

Kompetens

Camilla deltar ett myndighetsövergripande samverkansarbete som arbetar med trafficking (CATSEB, Cooperation Against Trafficking in South-East Baltic) och igenom det projektet lär hon sig mer på området. Hon vidarebefordrar information inom sin arbetsplats. Flera inom IFO i Karlshamn har varit på länsstyrelsens utbildningar kring hedersrelaterat våld och förtryck.

De har behov av kompetensutveckling i Trappan. Behov av kunskaper för samtal/behandling med barn som bevittnat våld och utsatts för våld och sexuella övergrepp. De kommer under hösten ha en utbildning i samtal med barn, men det finns ändå behov av utbildning i samtal specifikt med barn som bevittnat våld eller utsatts för våld och sexuella övergrepp. Det är något som hela arbetsgruppen önskar.

Elna Thomasson menar att det finns behov av grundläggande utbildning kring mäns våld mot kvinnor, hur man gör för att bemöta, förståelse kring processen, att inte vara fördömande osv. Anställda inom IFO har gått utbildningen "Det sista slaget".

De är intresserade av att länsstyrelsen anordnar dagar för kompetensutveckling, men då för alla så att det inte ligger på ett par stycken. Det är viktigt att alla vet hur man ska gå till väga. Risk finns annars att de som har kompetensen är sjuka eller har semester. De har haft en del utbildningar kring hedersrelaterat våld, det området är därför inte prioriterat, menar Elna.

Samverkan/samarbete

IFO i Karlshamn har ett bra samarbete med alla kvinnojourer i länet, polisen och BUP. Det interna samarbetet är bra, och likaså samarbetet med landstinget och barnklinikens barnläkare, de kan alltid boka in tider med kort varsel.

Individ- och familjeomsorgen i Karlshamn upplever att åklagaren är en bromskloss - ärenden blir ofta nedlagda, menar de. Ett ärende som blev nedlagt rörde en pojke som blev slagen varje dag av sin far. De undrar vad som ska krävas för att det ska bli åtal. Ärenden rörande våld mot kvinnor blir ofta nedlagda. I ett ärende tog det ett år innan mannen blev dömd, berättar Monika Norrlid, och undrar om det ska behöva ta sån lång tid.

På frågan vad länsstyrelsen kan göra för samverkan anser de att länsstyrelsen kunde trycka på åklagaren. De önskar också att länsstyrelsen samlar de externa samverkansgrupperna och ordnar föreläsningar eller liknande.

Monika och Camilla deltar i den länsövergripande gruppen kring hedersrelaterat våld och förtryck.

Det har varit diskussioner om Karlshamns samverkansgrupps fortsatta existens. Efter intervjun har det framkommit att gruppen skulle fortsätta.

Kvinnojourerna

Mira Löfstrand, Kvinnojouren i Karlskrona
Anne-Lotte Antonsson, Kvinnojouren i Karlshamn
Karin Svensson, Kvinnojouren i Olofström
Elisabeth Åström, Kvinnojouren i Sölvesborg

Kvinnojouren i Ronneby var inbjudna men kunde inte närvara.

Områden, grupper och omfattning

Karlshamn

Kvinnojouren i Karlshamn har stött på våld i nära relationer, hedersrelaterat våld, våld och sexuella övergrepp mot barn, barn som bevittnat våld. De har ej stött på könsstympning eller våld i samkönade relationer. Jouren har arbetat med två fall av trafficking. Flickor 15-18 år har hört av sig till jouren efter att ha blivit utsatta för våldtäkter och slag.

Förra året hade de kontakt med två hemlösa kvinnor. De var narkomaner vilka jouren inte har möjlighet att hjälpa. Riagården tar emot missbrukare och hemlösa en natt eller två. Jouren kan inte ta emot handikappade eller funktionshindrade som behöver mycket hjälp då man inte har bemanning dygnet runt. Däremot är det hiss upp till lägenheten. De kvinnor jouren inte kan ta emot hänvisas till öppenvården eller socialtjänsten. Två eller tre funktionshindrade har sökt hjälp sedan jouren startade 1984, vad Anne-Lotte vet. Utländska kvinnor söker hjälp hos dem.. Ungefär fem kvinnor över 65 år har sökt sedan jouren startade. De har haft ca 7-8 fall per år där söner slår sina mödrar.

Karlskrona

Kvinnojouren i Karlskrona har kommit i kontakt med samtliga grupper som innefattas av begreppet våld i nära relationer. Vanligast är dock mäns våld mot kvinnor i nära relation. Om det rör barn hänvisar de till socialtjänsten. De har 5-6 fall som rör hedersrelaterat våld om året, de samarbetar då med socialtjänsten, kuratorer på skolan och andra kvinnojourer. De har haft 3-4 fall av våld i samkönade relationer, vad Mira Löfberg känner till. Könstympling förekommer väldigt sällan, och när det förekommer är det i kombination med annat våld. Kring dessa fall samarbetar de med ungdomsmottagningen. De hanterar dagligen trafficking – frågor d.v.s. de har någon kontakt med tull eller liknande. Det är dock svårt att säga hur många trafficking - fall de kommer i kontakt med. Kvinnor med invandrabakgrund har de kontakt med dagligen. Det har förekommit att något gammalt par sökt hjälp hos jouren. Mia Jonsson som är anställd på kvinnojouren i Karlskrona möter ungefär 5-6 kvinnor varje dag som kommer och pratar. De har kontakt med ett par gamla kvinnor sedan länge.

Kvinnojouren i Karlskrona kan inte ta emot kvinnor med missbruksproblematik i sitt boende, men de kan erbjuda dem samtal. Hemlösa kvinnor som söker hjälp hänvisas till socialtjänsten. Ett fåtal funktionshindrade och kvinnor över 65 år söker hjälp från dem.

Sölvesborg

Sölvesborg har på senare tid haft hedersrelaterade fall, det har inte förekommit på en tid annars. Missbrukare hänvisas till drogsektionen. Många med missbruksproblem söker hjälp. Kvinnojouren kan hjälpa missbrukande kvinnor att få boende på vandrarhem. Kvinnor med barn som söker har ökat. De möter kvinnor som utsatts för psykiskt, fysiskt och ekonomiskt våld. De svåraste fallen är då kvinnan är ekonomiskt utsatt. Där har de svårt att hjälpa och ser behov av att myndigheterna hjälper de här kvinnorna. Hemlösa har de haft kontakt med. Inga funktionshindrade har sökt hjälp vad Elisabeth vet. Det förekommer att utländska kvinnor har sökt hjälp hos Kvinnojouren i Sölvesborg, för dem gör de så gott de kan. Det är svårt för kvinnorna att få hjälp från psykiatrin. De har också problem med tolkar inom psykiatrin. Ett eller två fall om året rör äldre kvinnor över 65 år. Elisabeth Åström menar att jourerna inte ska ta dessa fall då det kan handla om demens och de inte har den kompetensen. Hon kontaktar demenssköterskan och därefter deras kontaktperson inom äldreomsorgen.

Olofström

Kvinnojouren i Olofström har inte stött på könstympling eller våld i samkönade relationer. Misstänkta fall av trafficking har förekommit. De har haft ärenden där både mamman och pappan slår sina barn. Flera ungdomar 18-25 år kontaktar dem. Ofta är fallen komplicerade, det kan tillkomma mycket som psykiska problem, missbruk, ekonomiska problem. Inga hemlösa kvinnor har kontaktat dem, och bara ett fåtal funktionshindrade och kvinnor över 65 år. Missbrukare, utländska kvinnor och psykiskt sjuka kvinnor söker hjälp. De har mött barn som utsatts för våld och övergrepp, och bevittnat våld.

Kvinnojouren i Olofström har haft flera fall där mannen "hämtar hem kvinnan", från Thailand eller Filipinerna, och sen när han anser att hon inte duger längre så vill han inte ha henne. Det är då svårt för henne att återvända hem och hon har inte fått uppehållstillstånd. Många av de här kvinnorna blir förskjutna hemifrån av sina familjer och är inte välkomna tillbaka, berättar Karin. Om de inte har varit här i två år får de inte uppehållstillstånd. Det finns män som hämtar hem nya kvinnor flera gånger och kastar ut dem efter 1,5 år. Kvinnorna vet inte hur det fungerar i samhället, de kan inte språket och är mer eller mindre inlåsta. Vid två till fyra tillfällen har män ringt till kvinnojouren och sagt att de inte vill ha kvinnan längre och undrat om jouren kan ta emot henne.

Statistik

Sölvesborg

Under 2007 hade de 210 samtal varav 41 var förstahandskontakter. I jourens hemliga boende bodde 12 kvinnor i 166 dygn och 13 barn i 217 dygn. Utöver halvtidstjänsten arbetade jourkvinnorna ideellt 2560 timmar under år 2007.

Karlshamn

Under år 2007 hade Karlshamns kvinnojour 228 hjälpsökande kvinnor, då inräknas telefonsamtal, brev och besök. Utöver dessa hade de kontakt flera gånger med 129 kvinnor. Antal övernattningar av kvinnor i jourens hemliga boende uppgick under året till 251 dygn. Antal dygn då barn i skolålder bodde där uppgick till 215, och antal dygn då yngre barn bodde i boendet uppgick till 102.

Olofström

2007 hade Olofströms kvinnojour ca 65 samtal angående hjälpsökande kvinnor. Det kan vara polisen, akuten, socialtjänsten, en bekant eller kvinnan själv som ringer, men det är alltid är angående en kvinna som behöver hjälp. Det tillkommer sedan ytterligare samtal angående andra förfrågningar som rör t.ex. skolarbete, förfrågningar om föreläsningar, från kommunen angående bidrag m.m. De arbetade ca 2600 ideella arbetstimmar med hjälpsökande kvinnor, utbildningar, möten och administration. Antal boendenätter uppgick till 95 i jourens hemliga boende, vilket innebär att om det bor 3 stycken personer där en natt så räknas det som tre boendenätter.

Kvinnojourerna i Karlshamn, Olofström och Sölvesborg har vardera en halvtidsanställd. Halvtidstjänsterna är finansierade genom att kommunerna fått statsbidrag från länsstyrelsen. Statsbidraget täcker kostnader för tjänsterna fram t.o.m. 31 december 2008.

Karlskrona

Kontakter	År 2006	År 2007
Kvinna själv sökt	254	298
Bekant, släkting	72	62
Polis, myndighet, vården	69	61
Totalt	396	421

Boende i kvinnojourens lägenhet

Boende	År 2006	År 2007
Kvinnor	16	14
Barn	18	12
Antal dygn kvinnor	523	390
Antal dygn barn	601	351
Därav från annan kommun	2	2
Därav kvinnor med invandrarbakgrund	9	8
Kvinnor jouren inte kunnat erbjuda plats från Karlskrona kommun	5	9

Under 2007 har kvinnojouren i Karlskrona varit i kontakt med åtta kvinnor som varit utsatta för hedersrelaterat våld.

Verksamheterna

Karlskrona

Karlskronas kvinnojour har en heltidstjänst som finansieras av kommunen. På jouren i Karlskrona finns 20 aktiva och av dem jourar 10 personer. De övriga 10 arbetar efter förmåga inom jouren. Alla coachas av Mia Jonsson som är ordf. i jouren, hon finns alltid tillhands. Alla uppdateras var 14 dag, vilket också sker för att hålla kontakten. Inom jouren finns tillgång till personer som kan tala alla forna jugoslaviska språk, polska, vietnamesiska, arabiska (från Marocko och Algeriet), och Spanska. Mia Jonsson är utbildad i Trappan – samtal. Om behov finns ordnas barngrupper i Trappan. Råd- och stödgruppen inom socialtjänsten håller i dessa samtal och Mia finns tillhands. Mia behöver dock inte alltid råd- och stödgruppen utan kan också själv ta hand om Trappan - samtal.

Mira berättar att kvinnorna kan behöva hjälp från kvinnojouren en lång tid. En kvinna t.ex. bodde i jourlägenheten för två år sen, hon behöver fortfarande hjälp att göra olika saker eftersom hon var tvungen att lära sig klara sig själv från grunden.

Karlshamn

Inom jouren arbetar sju personer varav fem jourar. De har tillgång till en tolk från Irak. I övrigt talar de engelska och tyska. I Karlshamns kvinnojour finns en kvinnogrupp som träffas 10 ggr per termin, tre timmar en gång i veckan. De anlitar olika föreläsare som polisen, en advokat osv. eller anordnar någon rolig aktivitet. De har även möjlighet att ta in kvinnor som önskar delta från Sölvesborgs och Olofströms kvinnojour. Nu när de har en anställd inom jourerna, har de kunnat följa med kvinnorna mer och stötta dem i olika saker. T.ex. ordna bankkort eller gå till biblioteket med barnen, handla mat och låna böcker på arabiska. De som inte kan språket kan ha svårt att handla kläder. Om de levt med en man som förtryckt dem kanske de inte vet vad saker kostar.

Sölvesborg

Kvinnojouren i Sölvesborg har sammanställt en liten bok om jouren för barn som kommer i kontakt med dem. De jobbar från hjärtat och är just ideella, vilket är viktigt att framhålla, menar Elisabeth. Jouren har 31 medlemmar och av dem jourar 10 personer och 10 finns som backup. De har en medlem som talar bosniska. En medlem jobbar på tolkservice. Elisabeth finns alltid tillhands. Elisabeth menar att det är ett tungt arbete, och att det därför är viktigt att de är många. Det hade varit bra för jourkvinnorna att få handledning, i och med att de får uppleva tunga saker. De har t.ex. haft fall där det varit dödsfall inblandade. Att det är så tungt kan leda till att de släpper arbetet, att de till slut inte orkar mer. Arbetet är ensamt och tungt psykiskt. Elisabeth, Anne-Lotte och Karin brukar träffas och prata av sig och använder varandra som bollplank. Elisabeth har också möten med Katrin Lilja chef för IFO i Sölvesborg varje månad. Elisabeth berättar att många kvinnojourer i landet har möjlighet att köpa handledning utifrån.

Olofström

Jouren har 45 medlemmar varav 13-14 är aktiva. Bland medlemmarna finns en filippinska, och i övrigt talas polska och danska.

Information

Olofströms jour sprider info om sin verksamhet på många ställen, föreläser osv. De har info på 10 olika språk. Karlshamn sprider också info. Ingen av jourerna har info på teckenspråk eller blindskrift.

Sölvesborgs kvinnojour har en egen hemsida, sprider information via informationskvällar och föreläsningar, de har affischer och broschyrer. De vill gärna vara ute mer på skolor och informera, men det är svårt då skolorna har ett eget planeringsschema.

Handlingsplan

Karlshamns jour har ingen handlingsplan, de har dock stadgar varifrån arbetet utgår. De har bestämt att var och en som arbetar på deras jour går efter vad hjärtat säger, de ifrågasätter aldrig varandra. De uppdaterar dock varandra kontinuerligt. När det är barn inblandade tar de alltid kontakt med socialtjänsten.

Karlskronas kvinnojour har riktlinjer och rutiner och de uppdaterar varandra. Sölvesborgs kvinnojour har en egen handlingsplan.

Olofströms kvinnojour håller på att färdigställa en handlingsplan som ska ge vägledning i arbetet. Det finns en nedskrivna vägledning som de kan följa kring samtal som kommer till jouten. I övrigt har jourkvinnorna rutinerna i huvudet utefter utbildning i kvinnojourskunskap samt från diskussioner som förts kring vissa problematiska områden.

Kompetens

Behov finns av spetskompetens. Kvinnojourerna ser det som positivt om länsstyrelsen anordnade utbildningsdagar. De ser att länsstyrelsen kan hjälpa till med utbildningar och då särskilt spetskunskaper.

Samverkan/samarbete

De samarbetar med socialtjänst, advokater, kuratorer, landstinget, polisen, skolor, brottsofferjourer, andra kvinnojourer. Samarbete sker med alla som behövs. Karlskrona önskar samarbeta mer med skolor och större arbetsplatser. De ser att länsstyrelsen kan främja samverkan genom att ordna utbildningar.

Karlshamn saknar ett nätverk i kommunen. Anne-Lotte önskar namn från kontaktpersoner inom myndigheterna. De har ingen kontaktperson ifall de stöter på särskilt utsatta kvinnor, som handikappade eller äldre osv. De önskar mer kontakter med myndigheter. Kvinnojouren ser att hjälpen för kvinnorna från psykiatrin i Karlshamn brister.

I Sölvesborg saknar de en kontakt med psykiatrin, den kontakt de har kommer aldrig på samverkansmötena. Vid ett tillfälle fick en kvinna som sökte hjälp hos psykiatrin svar att hon inte var sjuk och hon fick därför vänta i en månad på att få samtal. Sölvesborgs kvinnojour önskar även bättre samverkan med vårdcentralen och polisen. I övrigt har de ett bra nätverk. Samverkan fungerar bra med socialtjänsten, demenssjuksköterska, äldreomsorgen, drogsektionen och Sölvesborgs hem.

I Olofström saknar de äldreomsorgen och skolan i samverkansgruppen. Karin saknar också stöd och engagemang från politiker, det finns ingen långsiktig plan. Karin hinner inte med allt

arbete eller alla som söker hjälp på sin halvtid, utan är beroende av de ideella jourkvinnornas insats.

Mira berättar att om kvinnan vill till annan kommun brukar den kommun där hon kommer ifrån betala den första månaden . Men innan kommunerna börjar samarbeta så sitter kvinnan i kläm, menar Mira. Ett problem som de alla ser är att socialtjänsten tar så lång tid på sig. De kan mista en hyreslägenhet under tiden de väntar på besked från socialtjänsten. Det kan vara bråttom om det är en annan kvinna med barn som väntar på att komma till deras hemliga boende.

Polismyndigheten i Blekinge

Ingmar Harrysson

Bakgrund

Nya rutiner inom polisen i Blekinge

Våld i nära relationer är ett aktuellt område inom polisen i Blekinge. Polisen har från och med år 2008 börjat följa upp sin verksamhet på ett annat vis och har ökat sin lagföring procentuellt sett nästan mest i hela landet. Det beror delvis på att de var nere på en låg lagföring tidigare. Enligt statistik från Rikspolisstyrelsen ökade antalet ärenden redovisade till åklagare i Blekinge med + 155 % från januari- juli 2007 till motsvarande period 2008. Nu har polisen i Blekinge en verksamhet som de tror på, och under år 2008 arbetar myndigheten på att få in det nya arbetssättet i sitt system.

Polisen i Blekinge har startat en arbetsgrupp som arbetar med brott i nära relation. Gruppen består av nio personer; åtta poliser och en civil. Åtta handläggare hanterar 90-95 % av de ärenden som förekommer i länet kring närståendevåld. Arbetsgruppen håller på att utbildas i barnförhör och brott i nära relation. Utbildningarna är framtagna från centralt håll.

Projekt med Åklagarmyndigheten

BRÅ undersöker för närvarande fyra polismyndigheter i landet angående närståendevåld. Blekinge är ett av dessa. Orsaken till att Blekinge undersöks är att år 2007 var ett väldigt dåligt år vad det gäller brottsstatistik kring närstående våld. Tidigare fanns det svårigheter med att få igång utredningar och många utredningar las ner av åklagarmyndigheten. Nu har ett projekt startats inom polisen i hela landet tillsammans med åklagarmyndigheten som heter ”Brott i nära relation”. Ansvarig för projektet i Blekinge är Ingmar Harrysson. Projektet syftar bl.a. till att ta fram en metodhandbok. Projektet och metodhandboken ska vara klara under år 2008. Från och med år 2009 ska varje polismyndighet ha en särskild organisation för att hantera brott i nära relationer.

Polisen i Blekinge har påbörjat ett samarbete med åklagarmyndigheten. Åklagaren är förundersökningsledare i ärenden kring närståendevåld. Tidigare fallerade många ärenden då de hamnade hos olika åklagare; samma misstänkte som kom tillbaka kunde nästa gång hamna hos en annan åklagare och därefter en tredje åklagare. Från och med i år har Margareta Lewenhagen en specialiståklagartjänst som relationsåklagare.

Problemområden och omfattning

Polisen i Blekinge har inte många ärenden kring hedersrelaterat våld. Ingmar Harrysson tror dock att det rör sig om ett mörkertal. De har inte haft något ärende gällande könsstympning, däremot har de fått in så kallade underrättelseuppslag på att det förekommer. Det är dock inte lätt att följa upp ett underrättelseuppslag eftersom det är svårt att få in uppgifter om fallet från allmänheten p.g.a. rädsla.

Polisen har inte haft något trafficking - ärende, men Ingmar Harrysson tror det rör sig om ett mörkertal även där. Det har inkommit lösa underrättelseuppslag, men inget de kan gå vidare med.

Barn som bevittnar våld är målsägande idag, och polisen jobbar mycket med dessa brott idag. Bl.a. är socialtjänsten inbjuden till en dialog med polisens grupp som arbetar med närståendevåld för att förbättra samarbetet. Ibland går socialen för fort fram, vilket kan riskera att polisens utredning förstörs.

Polisen i Blekinge har ett par ärenden i veckan som rör sig om våld i nära relation, enligt Ingmar Harrysson. De har inte stött på något ärende där det förekommit våld i samkönad relation.

På området våld i nära relation har polisen i princip inga ärenden som rör hemlösa kvinnor eller kvinnor med funktionshinder. Missbruksproblematik är vanligt, där återkommer också ofta samma personer. Kvinnor med utländsk bakgrund förekommer sällan som brottsoffer inom detta område, inte heller kvinnor över 65 år.

Män som utövar våld

Metodhandboken som tas fram centralt inkluderar området män som utövar våld. Polisen arbetar med förövare i förhörssituationen för att få dem att öppna sig. De arbetar inte med bearbetning av problemet.

Handlingsplan

Polisen i Blekinge arbetar just nu fram en handlingsplan som beräknas vara klar i slutet av året. Däri ingår även hedersrelaterat våld och förtryck. De har åtgärdskort, som alla ska ha, där det framgår i punktform vad som är viktigt att tänka på.

Rutiner kring våld i nära relation finns utarbetade bl.a. kring långtgående förstahandsåtgärder. Dessa innebär t.ex. att en videodokumentation ska ske, och hur den ska göras i det initiala skedet.

Uppföljning sker kring riktlinjer och kring varje ärende tillsammans med åklagaren. Enligt Ingmar Harrysson ska det inte finnas någon polis i Blekinge idag som inte vet hur de jobbar med närståendevåldet.

Kompetens

Utbildningsinsatser behövs kring hedersrelaterade brott, eftersom polisen saknar kunskaper i ämnet. Till hösten 2008 kommer en utbildningsinsats göras på detta område tillsammans med andra myndigheter. Kompetens finns för förhör vad det gäller barn och gärningsmän och även i bemötandet av kvinnorna. Kompetensen finns kring våld i nära relation och våldtäktsärenden, dock inte specifikt kring andra områden som könsstympning, trafficking och våld i samkönade relationer.

Patrullerna har utbildats i förstahandsåtgärderna. De innebär att rätt åtgärder görs från början, att poliserna vågar prata med barn osv. Det gäller t.ex. initialt att få med sig kvinnan, då det är väldigt lätt att hon "vill stiga av". Utbildningar kring detta sker kontinuerligt. Åklagare Margareta Lewenhagen hjälper till med utbildningar kring förstahandsåtgärder.

Polisen tar centralt fram flera utbildningar på området. Däremot behöver polisen på lokalt plan lära sig hur andra myndigheter arbetar.

Resurser

Ingmar Harrysson saknar resurspersoner för våldsutsatta kvinnor. I Stockholm finns två socionomer som utgår från polishuset som tar hand om kvinnan från det att anmälan gjorts. De kan då följa kvinnan i hela processen, vilket kan ta upp till ett år. De finns alltid tillhands. Polisen saknar en sådan beredskap under midsommar, jul eller andra helger.

I regel blir mannen frihetsberövad, men i de fall då mannen är på fri fot behövs ett skyddat boende som fungerar dygnet runt för kvinnan, menar Ingmar. Han saknar riktlinjer för vad som ska kunna erbjudas av kommuner.

Samverkan

Polisen samarbetar med åklagaren och socialtjänsten. Socialtjänsten i sin tur har kontakt med kvinnojouren. Samverkan med landstinget sker genom att akuten undersöker våldsoffer för rättsintyg. Landstinget har även kuratorer för kvinnor som blivit våldtagna; de ska alltid få prata med en kurator efter undersökningen. Polisen har även så kallade "rape-kits" för landstingen som ska användas vid läkarundersökning för att säkra bevisning vid våldtäkt.

Ingmar Harrysson framhåller att samverkan är viktig, och att olika instanser måste samverka för att veta när andra ska träda in i ett ärende. Därför är det också viktigt för alla instanser att veta hur de andra arbetar, menar han.

För att främja samverkan kan länsstyrelsen anordna några kompetensutvecklingsdagar om året där olika grupper från myndigheter som arbetar med frågan får ta del av viktig information och viktiga föreläsningar, anser Ingmar Harrysson.

Det finns även behov av kompetensutveckling kring vad olika myndigheter gör i dessa frågor. T.ex. vore det bra att ha kunskap om vilken hjälp myndigheter kan få av varandra. Detta är något som länsstyrelsen kan stötta i, menar han.

Åklagarmyndigheten

Ingela Klinteberg, vice chefsåklagare och Margareta Lewenhagen, kammaråklagare, specialist

Margareta Lewenhagen är relationsrådsspecialist, dvs. hon har en särskild kompetens för att arbeta med våld i nära relationer. Margareta Lewenhagen och Ingela Klinteberg handlägger nästan uteslutande de brotten. De driver förundersökningsarbeten och väcker därefter åtal om det är möjligt. Förundersökningarna drivs enligt riksåklagarens handlingsplan. Det handlar även om att ha kunskaper om mekanismerna bakom dessa brott.

Grupper och omfattning

Åklagarna kommer i kontakt med samtliga områden som innefattas av begreppet våld i nära relation, dvs. hedersrelaterat våld, könsstympning, mäns våld mot kvinnor i nära relationer, trafficking, våld och sexuella övergrepp mot barn, barn som bevittnat våld och våld i samkönade relationer. Mäns våld mot kvinnor är det mest förekommande och därefter våld och sexuella övergrepp mot barn samt barn som bevittnar våld. De stöter även på trafficking och våld i samkönade relationer.

Sedan år 2000 har åklagarna haft 3-4 ärenden kring våld i samkönade relationer. År 2000 kom kvinnofridslagstiftningen till, dvs. så som den är utformad idag. Ärenden kring hedersrelaterat våld och förtryck har de haft flera stycken under åren. De har även haft ärenden kring könsstympning. Däremot har de inga dömda för könsstympning eller trafficking i Blekinge. Traffickingärenden har de inte drivit fram till dom i Blekinge, men däremot i Skåne. Att traffickingärenden inte gått till dom här betyder dock inte att de inte har anmälningar, eller indikationer på att det finns.

Domar finns i grov kvinnofridskränkning, fridskränkning och sexuella övergrepp mot barn och hedersrelaterat våld i Blekinge. För statistik kan man se på anmälningar till polisen och jämföra med domar som BRÅ för statistik över. Även riksåklagaren för statistik över brott i nära relation.

Grupper som de stöter på är kvinnor med missbruksproblematik, men också kvinnor med utländsk bakgrund och kvinnor över 65 år. Kvinnor med missbruksproblematik förekommer flera gånger i månaden. Kvinnor med funktionshinder hör till ovanligheten. Margareta har ett ärende för tillfället. Psykiska funktionshinder är mycket mer förekommande än fysiska handikapp. Mental ohälsa hos målsäganden är vanligt. Kvinnor med utländsk bakgrund förekommer ofta, det är lika vanligt som svenskar. Kvinnor över 65 år tillhör ovanligheten, men det förekommer, de är dock oftast inte så gamla. Den vanligaste åldersgruppen när det gäller våld i nära relation är 25- 50 år. Men även många unga flickor förekommer. Trafficking och könsstympning tror åklagarna sker i det fördolda, och att det finns massor med människor som ser de här personerna men som de aldrig får tag på. Frågorna måste upp till ytan, det måste bli fällande domar, och tidningsartiklar för att offer ska våga träda fram och allmänheten vågar debattera. Om det finns poliser som ägnar sig åt ärende av den här sorten och har den kompetensen kan brottsoffer få förtroende. Utan förtroende kan dessa brott aldrig utredas, menar Ingela Klinteberg.

Metoder

Åklagarna har särskilda metoder när de utreder brott som utsatts mot svaga grupper, som missbrukare eller kvinnor med psykiska funktionshinder. De kan skapa mer tid, andra vägar, skapa förtroende osv. Kvinnor som lever med missbruksproblematik lever på ett sånt sätt att de lättare kan få blåmärken än en kvinna som arbetar. De har också en särskild lojalitet mot

missbruket, som är kittet mellan dem. En missbrukande kvinna som blir misshandlad överser med mycket för att hon vill ha saker, de styrs av andra lojaliteter. Alla brottsoffer har målsägandebiträden. Det är viktigt att åklagaren, målsägandebiträden och kvinnojouren jobbar tätt tillsammans för att stötta och hjälpa och få fram en bevisning som kan hålla i rätten.

När det gäller kvinnor med utländsk bakgrund försöker de vara mer försiktiga och klargöra hur familjeförhållandena ser ut så det inte rör sig om ett hedersrelaterat brott. Det kan vara helt annorlunda att utreda en grov kvinnofridskränkning mot en utländsk kvinna än mot en svensk kvinna. Mannen frihetsberövas oftast i dessa ärenden, och rör det sig då om en utländsk kvinna kanske hon utsätts för en enorm risk om det blir känt att han frihetsberövats för misshandel mot henne. När det gäller svenskar får ju vanligtvis kvinnan stöttning, och mannen fördöms. När det gäller dessa utländska kvinnor gäller det att åklagaren håller kontakten med kvinnojouren och målsäganden och att de stämmer av.

Utvärdering

Arbetet utvärderas regelbundet i det dagliga arbetet. Domar och metoder utvärderas. Stora rättsliga frågor utvärderas tillsammans med polisen fyra gånger om året. Åklagarmyndigheten har ett utvecklingscentrum de kan hämta information från övriga landet.

Handlingsplan och riktlinjer

Riksåklagaren har en handbok kring våld i nära relationer som ger specifika riktlinjer. Handboken handlar om ärendet i helhet från anmälan till dom. Där står särskilt om svaga grupper som unga kvinnor, missbrukare, gamla, handikappade, utländska eller om det är hedersrelaterat osv.

Vad gäller rutinerna så har åklagarna särskilda metoder för utredning kring våld i nära relation. Dessa rutiner är även väl kända av polisen. Det finns även vissa rutiner kring processen till rättegången, t.ex. hur förundersökningen ska inriktas.

Informationsspridning

Åklagarna är ute och föreläser så mycket de kan. Bl.a. har de föreläst för kvinnojouren, tjejjourerna, socialtjänsten och landstinget. De sitter även med i samverkansgrupper.

Ingela och Margareta uppmanar under föreläsningar människor att inte vända ryggen till utan titta och iaktta, de behöver den informationen. Våld i nära relationer kostar samhället enormt med pengar, och det bör därför sättas i ett samhälleligt perspektiv menar Ingela. De pengarna kan användas på annat sätt.

Information på olika språk finns på åklagarmyndighetens hemsida.

Kompetensutveckling

Det finns ett ständigt behov av kompetensutveckling, det är svårt att kunna allt inom juridiken. Det finns många särskilt utsatta grupper, t.ex. olika etniciteter som romer. Det finns både behov av basutbildning och spetskompetens.

Om länsstyrelsen ska anordna dagar för kompetensutveckling är det viktigt att tänka på vem man bjuder in. För åklagarna och kvinnojourerna är det spetskompetens som gäller. Det vore bra att anordna en dag kring heder, trafficking eller könsstymning, där kunskapen kanske inte är så god.

Kunskap, kompetens och bemötande är viktiga faktorer för att personer ska anmäla, menar Ingela. T.ex. könsstympning, om kunskapen är dålig hos polisen kring dessa brott drar sig personer för att anmäla.

Samverkan

Åklagarna och poliserna som arbetar med dessa frågor kunde vara fler, menar Margareta, det finns enormt mycket arbete. Att de är så belastade gör att de har svårt att medverka i samverkansgrupper så mycket som de vill. Häktesförhandlingar och liknande kan komma kort inpå och måste alltid prioriteras, vilket gör att de måste välja bort möten som är inbokade. För kallelse till möten gäller annars så tidigt som möjligt.

Åklagarna önskar ett betydligt bättre samarbete med socialtjänsten. Och särskilt kring brott mot barn, där brister rutinerna. Ofta förstör de för varandra. Det grundar sig i underrättelseplikten; socialtjänsten ska underrätta vårdnadshavare om att en anmälan är gjord. De gör det med en gång. När åklagaren kommer och ska höra barnen har de redan blivit informerade av sina föräldrar, och då berättar de inte för åklagaren vad som har hänt. I dessa situationer fungerar inte samarbetet tillräckligt bra. Under hösten ska socialtjänsten kallas till ett möte för att diskutera detta. Samarbetet med vissa socialtjänster fungerar bättre än andra. Enligt JO kan socialtjänsten vänta en- två dagar med att underrätta, eller t.o.m. en vecka.

Socialtjänsten och åklagaren har olika perspektiv och olika roller. Det är svårt att få personkännedom när folk byter tjänster också. Nu är det dock endast Ingela och Margareta som har dessa ärenden från åklagarens sida, vilket ev. kan förbättra. Margareta anser att det är svårt att förstå socialtjänstens organisation, på vilken nivå de ska träda in och var samarbetet ska etableras. Ibland är det chefen som driver allt och ibland de enskilda tjänstemännen. Ett annat exempel på där samverkan mellan åklagaren och socialtjänsten brister är olika uppdrag avseende läkarundersökningar av barn. Socialtjänsten ska efter anmälan om t.ex. sexuella övergrepp läkarundersöka barnet, vilket innebär en vanlig läkarundersökning. Ur det rättsliga perspektivet har åklagaren alltid ett förhör med målsägande och anledningen till att de låter läkarundersöka målsägande är för att finna stöd för målsägandes berättelse. Åklagaren har ett rättsperspektiv och socialtjänsten har ett skyddsperspektiv.

Med polisen samarbetar de snarare i symbios än i samverkan. Med domstolen ska man inte samverka, anser Ingela. De har ett bra samarbete med målsägandebiträden (målsägandens advokat). Det vore dock bra om det bara var vissa som fick vara målsägandebiträden, anser åklagarna. Det är inte alla som är lämpliga för dessa ärenden. Målsägandebiträden som är väldigt unga kanske inte passar så bra för en målsägande som behöver ett mycket stort stöd. Inte heller en person som arbetat med bolagsjuridik är lämplig att sitta med en gravt alkoholiserad kvinna som blivit slagen i 15 år. De får ingen kontakt, menar Margareta. Att det inte är rätt personkonstellation mellan socialtjänst, målsägandebiträde och polis kan ställa till stora bekymmer. Margareta Lewenhagen menar att inte alla brottsoffer får samma möjligheter. ”Man ska ha väldig tur som brottsoffer. Först ska man ha tur att komma till rätt polis, och sen ska man ha tur att komma till rätt socialtjänsteman, man ska ha tur och komma på rätt åklagare, man ska ha tur och få ett bra målsägandebiträde och man ska ha en himla tur när man ska få rätt domare och nämnd. Det är ett lotteri, så är det.”, säger Margareta Lewenhagen. Det handlar mycket om eldsjälär.

Om länskvinnocentrat Sesam blir av skulle det innebära ett stort lyft för åklagarna för ärenden kring våld i nära relation, då de kan komma att få ett enda forum som de kan använda sig av för fyra kommuner kring samverkan. Däremot tror de inte att det kommer ha så stor bäring i

samverkan kring sexuella övergrepp mot barn, där samverkan är svårast. Men det kommer säkert ändå bli bättre.

Åklagarna anser att länsstyrelsen kan hjälpa till med att stödja Sesam och att stötta samverkan mellan olika aktörer. Länsstyrelsen borde göra som länsstyrelser i många andra län har gjort, dvs. se till att det kommer ut en handbok för hur samverkan ska ske. En sådan handbok talar om vilken sekretess åklagaren har, polisen och socialnämnden osv. Om man ska samverka kring en sådan handbok så tvingas man att samarbeta. Kanske kan man t.o.m. revidera en redan befintlig från ett annat län. En sådan handbok ger instruktioner för hur det ska gå till, den visar att det inte ska vila på eldsjälarna. Om en annan åklagare träder till så finns dessa instruktioner att följa. Då kan ingen gömma sig och säga att de inte visste. En samverkan mellan instanserna gör att målsäganden känner sig trygga.

Under de 10-12 år som åklagarna har jobbat med våld i nära relationer har de aldrig haft gärningsmän som erkänner grov kvinnofridskränkning. Det är oerhört sällan mannen erkänner det. Det händer dock ibland att gärningsmän erkänner övergrepp mot barn. Kanske är arbetet med förövarna en väg att få gärningsmännen att erkänna brottet. Det är en stor lättnad och bekräftelse för målsägande att gärningsmannen erkänner, menar Ingela Klinteberg. Kvinnan skuldbelägger sig ofta själv, och om gärningsmannen erkänner innebär det en form av upprättelse.

Samverkan kring mål

Socialtjänsten är inte alltid med från början oftast är det kvinnojouren som är det. Socialtjänsten har ett annat uppdrag, de ska stödja på längre sikt med boende, ekonomi, familjerätt osv. Under förundersökningen är åklagarnas "käpphästar" främst målsägandebiträde men också kvinnojouren. När det gäller sexuella övergrepp mot barn har socialtjänsten en betydligt mer framskjutet roll, de målen härrör ofta från socialtjänsten.

Åklagarna försöker att få med socialtjänsten initialt i kvinnofridsärendena, och särskilt när det gäller de missbrukande kvinnorna. Det är viktigt att kvinnan får hjälp av socialtjänsten med boende eller liknande. Om mannen sitter frihetsberövad, så är han nykter och frisk vid rättegången, om hon då är ute och missbrukar så framstår hon inte som särskilt trovärdig vid en rättegång. I initialskedet vill kvinnorna inte ha kontakt med socialtjänsten, utan med kvinnojouren som finns där för dem dygnet runt.

Äldreomsorgen, Karlskrona kommun

Helena Hulthén, områdeschef Eklidens äldreboende

Äldreomsorgen i Karlskrona fick medel från regeringen för kompetensutveckling med "kompetensstegen" mellan 2006 och 2008. I kompetensstegen ingår 11 block och ett av dessa är hot och våld. Helena Hultén är ansvarig för detta block i kommunen. De har begränsat sig till att titta på situationer då vårdtagarna är våldsamma mot varandra och mot personalen. I dessa situationer märker de att det finns ett stort mörkertal och att det finns en hög tolerans i hur mycket våld en människa kan ta emot. Det kan röra sig om att en person nypas eller sparkas t.ex. I projektet utbildades 14 instruktörer i hot och våld. Av dessa arbetar 10 idag med en studiecirkel i hot och våld, där ingår bl.a. fysiskt självförsvar, bemötande, skillnaden mellan hot och våld, tidiga signaler och anmälningsplikten. Kring våld i nära relationer menar

Helena Hultén att hemtjänsten ser mycket och anar mycket, men att äldreomsorgen är dåliga på att fånga upp det. Den biten skulle kunna vara en vidareutveckling för äldreomsorgen år 2009, anser hon.

Inom kompetensstegen besökte Helena tillsammans med några från hemtjänsten inne i Karlskrona och från en dagverksamhet förra våren kvinnojouren i Växjö. Där fick de veta att äldre upp till 80-90 årsåldern varje år blir ihjälslagna i nära relationer. Det behöver inte bara vara våld mellan makar utan kan även vara barn som är våldsamma mot sina gamla föräldrar. Barn blir inte alltid så snälla när de måste ställa upp på sina föräldrar, menar Helena.

De märkte att det blev väldigt stort när de började röra i det, det finns så många former av våld inom äldreomsorgen. Det kan vara anhöriga som kan vara hotfulla mot personal t.ex., eller äldre som har barn som missbrukar och därmed är utsatta. Det kan även vara personal som är utsatta för våld i nära relation.

Handlingsplan och riktlinjer

Vid ett tillfälle för inte så länge sen hade de en anställd vars man slog henne. Vid en sådan händelse sätter de ihop ett team med områdeschefer och personalsekreterare, där alla har olika uppgifter.

Det finns en beredskapsplan för krissituationer med specifika underkategorier, dock inte kring våld i nära relation. När sådant inträffar diskuterar de fram hur de ska göra. Varje sån här situation är unik, menar Helena, och att det viktiga är att agera. Helena tror det är en lång väg att gå på det här området, de har nog inte blivit bättre på att anmäla. Mycket går troligen förbi.

Det kan också vara jobbigt att röra i hemförhållanden för personalen. Ibland har de tagit in handledning om det är något som är jobbigt för personalen att se. Det kan handla om både psykiska, fysiska och ekonomiska övergrepp. I en situation fick hemtjänstpersonalen handledning då de hade en vårdtagare som blev utsatt för våld i hemmet. Den ena parten fick flytta in på ett boende.

Många gånger kan det röra sig om något som försiggått i ett helt liv. De har lärt sig att dölja det under många år. Det kan vara känsligt att klampa in för personalen.

Det finns inga inarbetade rutiner för personalen kring om de upptäcker blåmärken eller misstänker våld. Däremot brukar det tas upp och diskuteras på APT-möten. Det kan vara känsligt att ta upp på APT – möten; ibland vet personalen om arbetskamrater som lever under såna omständigheter.

Omfattning och områden

Hemtjänsten jobbar mycket även med de under 65 år. Handikappomsorgen i Karlskrona har ingen egen hemtjänst, den hanterar äldreomsorgen. De för ingen statistik på våld i nära relationer.

Kompetens

Det finns behov av att upptäcka mörkertalet och se tecken på våld. De hoppas att kompetensstegen kommer att fortleva genom instruktörerna. Framöver kan instruktörerna behöva nya utmaningar. Vidare vore det bra med utbildning i samverkan.

Samverkan

De har inga upparbetade kontakter utan det beror på varje individ, vad de har för kontaktnät, när situationer eller behovet uppstår.

Kriminalvården

Börje Dovstad, kriminalvårdsinspektör, Häktet Karlskrona
Stefan Nilsson, Frivården

Kriminalvården ansvarar för verkställighet av straff i fängelse och inom frivård samt för verksamheten i häktena. Myndigheten innefattar anstalten, frivården och häktet. Personer som sitter i häktet är misstänkta för att ha begått brott och ses där som oskyldiga. Frivården har övervakning över klienter som har dömts till skyddstillsyn, samhällstjänst, kontraktsvård, villkorligt frigivna och de som får fotboja istället för fängelsestraff.

I Sverige finns sex specialanstalter för män som dömts för våld mot kvinnor. Män som dömts för dessa brott riskerar att bli misshandlade av andra fångar om de sitter tillsammans, därför finns dessa specialanstalter. Fängelserna har olika säkerhetsklassificering. Slutna anstalter klassificeras från A-E och öppna anstalter är F. Placering avgörs utifrån en riskbedömning.

Gruppen kvinnofridskränkare finns i alla samhällsgrupper. De är inte som missbrukare som oftast har en stökig bakgrund, menar Börje Dovstad. Det kan handla om högt uppsatta tjänstemän. För dem blir det en väldigt stor förändring från att ena dagen sitta på jobbet och nästa dag sitta häktad för att ha slagit sin fru, menar han.

Grupper och omfattning

Häktet och frivården kommer i kontakt med mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Oftast rör det sig om män som slår sina sambor eller före detta men det kan även vara män som slår sina mödrar. Män som utsatt barn för våld och övergrepp är inte lika vanligt förekommande som män som utövat våld mot kvinnor. Det förekommer även att de har kvinnor som slår sina barn. Häktet i Karlskrona har varit inblandade i ett mål som rörde trafficking. Ärendet härrörde från Malmö, men de åtalade delades upp på flera olika orter och häkten. Hedersrelaterat våld och förtryck har vid något tillfälle förekommit på frivården, men eventuellt kom det fram under utredningen kring en flicka som begått ett brott. Kriminalvården i Blekinge har inte kommit i kontakt med något ärende som rört könsstympning.

Häktet har 300 häktade om året och av dem är 20 kvinnor. Av alla klienter är det 70-80 % som har en missbruksproblematik.

I de fall där kvinnan som utsatts för våld också är dömd hjälper Kriminalvården henne att komma ifrån mannen, genom att ordna eget boende för henne och hjälpa henne att bli drogfri.

Statistik och utvärdering

Frivården gör statistik på området under rubriken ”män som utövar våld i en sexuell relation”. Inom frivårdens behandlingsprogram sker utvärdering kring den enskilde genom ett före och ett eftertest. Häktet gör ingen utvärdering och för inte någon statistik inom detta område.

Män som utövat våld

På häktet i Karlskrona sitter alltid minst två – tre män misstänkta för brott som rör våld i nära relation. De kan behöva sitta en lång tid vid omfattande utredningar, eventuellt upp till sex månader. Ca 20 män per år sitter på häktet i Karlskrona som misstänkta för våld i nära relation.

För att en person ska kunna genomgå behandling är motivation och intresse avgörande. De som erkänner brott kan få behandling genom IDAP istället för fängelse. IDAP (Integrated Domestic Abuse Programme) är ett behandlingsprogram för män som dömts för misshandel eller annat kontrollerande beteende mot sin partner/före detta partner. Eftersom få erkänner brott av detta slag och behandling kräver ett erkännande är det få som blir dömda till behandling. Ett erkännande är dock inte likställigt med behandling. Det är även möjligt att genomgå IDAP om mannen har fotboja, vilket går att ansöka om när straffet är under sex månader. Möjlighet att gå igenom IDAP finns även på de sex specialanstalterna. Hittills har tre män genomgått programmet i Blekinge.

På häktet i Karlskrona försöker man arbeta med strukturen att kvinnor är i underläge mot män. Exempelvis så bevakas en man som har besök av den kvinna han har slagit vid besökstillfället.

Handlingsplan och rutiner

Centralt finns det en handlingsplan på området men inte lokalt. Inarbetade rutiner finns kring tillvägagångssätt.

Informationsspridning

Kriminalvården tar emot studiebesök, är ute på skolor och hos organisationer och sprider information om sin verksamhet.

Kompetens

Det finns behov av basutbildning kring våld i nära relationer inom både häktet och frivården för de som arbetar inom verksamheten, inte bara för chefer. De ser positivt på att Länsstyrelsen anordnar kompetenshöjning på området. Utbildningarna bör dock hållas till en låg kostnad p.g.a. resursbrist. Halvdagsutbildning är önskvärt. Personalen på både häktet och frivården har möjlighet att delta på eftermiddagar.

Samverkan

Frivården sitter med i kommunernas samverkansgrupper. Stefan Nilsson upplever att kommunerna inte är så intresserade av behandlingsprogram och ser hellre att mannen försvinner på en längre tid på fängelsestraff. Därför är det inte så intressant för frivården att vara med vid varje möte.

Samverkan mellan kriminalvård, polis och domstolarna fungerar bra.

Länsstyrelsens slutsatser

Länsstyrelsen kan av intervjuerna konstatera att det finns ett stort intresse av att lyfta problematiken våld i nära relationer. Myndigheter arbetar i olika omfattning med frågan och kompetensen avseende våld i nära relationer varierar mellan myndigheter och inom myndigheter. En del har stor kunskap och en del har inte alls arbetat med frågan. Det står klart att alla myndigheter och organisationer som ingår i kartläggningen utom Försäkringskassan stöter på problematiken. Bristen på statistik inom flera myndigheter gör att omfattningen av problematiken blir svår att uppskatta.

Det finns ett intresse från medverkande myndigheter och organisationer av att Länsstyrelsen anordnar utbildningar och seminarier på temat våld i nära relationer, både basutbildningar och spetskompetens.

Flera är positiva till Länsstyrelsens samordningsuppdrag. Länsstyrelsens samordningsuppdrag innebär att myndigheten kan samordna arbetet kring våld i nära relationer i länet. Att uppmärksamma systemfel skulle kunna vara en del i detta arbete. En förutsättning för detta är att andra berörda aktörer aktivt och kontinuerligt deltar.

En del av de myndigheter och organisationer som ingår i kartläggningen har egna handlingsplaner och rutiner. Länsstyrelsen ser behov av en länsövergripande strategi/handlingsplan samt en länsrutin/handbok för hur samverkan ska ske. Utifrån att myndigheter och organisationer antar dessa dokument kan arbetet för att förhindra mäns våld mot kvinnor utvecklas i länet. Vidare krävs också tvärssektoriella utbildningsinsatser, både basutbildningar och spetskompetens.

Bilaga 1

Kartläggning kring våld i nära relationer

OBS! Frågorna rör enbart ert arbete kring våld i nära relationer och inte verksamheten i allmänhet. Samma frågeformulär används för samtliga intervjuer, därför kanske inte alla frågor passar just er verksamhet.

Övergripande frågor

- Beskriv ert arbete kring våld i nära relationer kopplat till uppdrag (om sådant finns).
- Kommer ni i kontakt med något av följande områden: hedersrelaterat våld, könsstympling, mäns våld mot kvinnor i nära relationer, trafficking, våld och sexuella övergrepp mot barn, inklusive barn som bevittnar våld, våld i samkönade relationer?
- Om ja, hur arbetar ni med dessa?
- Hur ofta möter ni dessa?
- Kommer ni i kontakt med någon av följande grupper: hemlösa kvinnor, kvinnor med funktionshinder, kvinnor med missbruksproblematik, kvinnor med utländsk bakgrund, kvinnor över 65 år?
- Om ni kommer i kontakt med några av dessa hur har arbetet anpassats?
- Hur ofta möter ni dessa?
- Utvärderar ni ert arbete regelbundet?
- För ni statistik över våld i nära relationer?

Män som slår

- Arbetar ni med förövare och i så fall hur?
- Hur ofta kommer ni i kontakt med förövare?
- Hur arbetar ni för att få kontakt med kända förövare?

Handlingsplan och riktlinjer

- Har ni någon handlingsplan eller riktlinjer kring våld i nära relationer?
- Har ni handlingsplaner eller riktlinjer för specifika grupper, t.ex. barn som utsatts för våld eller bevittnat våld?
- Har ni utarbetat rutiner kring våld i nära relationer?
- Hur upplever ni att handlingsplaner, riktlinjer och/eller rutiner efterföljs?
- Är rutiner, handlingsplan eller riktlinjer kända i alla delar av er organisation?
- Vet personalen på rak arm vad de skall göra eller till vem de ska vända sig till?

Informationsspridning

- Sprider ni information om ert arbete och i så fall hur?
- Arbetar ni uppsökande? Var i så fall?
- Info på olika språk, blindskrift, teckenspråk osv.?
- Broschyrer, affischer, hemsida?

Förebyggande

- Vad gör ni i dag avseende förebyggande arbete?
- Vad skulle kunna göras?
- Vilket behov finns?

Kompetens

- Har ni kompetens kring olika problemområden (se fråga 2)?
- Har ni inom verksamheten haft utbildning på området? Vad? Kontinuerligt? Vilket område?
- Finns det behov av kompetensutveckling?
- Om ja, basutbildning eller spetskompetens?
- Är ni intresserade av att Länsstyrelsen stöttar med att anordna dagar för kompetensutveckling och i så fall om vad?

Resurser

- Finns det möjligheter till kompetensutveckling?
- Finns det resurser till att arbeta med olika grupper?
- Har ni tillräckliga resurser i form av personal och tid?

Samverkan/samarbete

- Med vilka samverkar/samarbetar ni (internt och externt)?
- Finns det någon ansvarig för samordningen inom organisationen?
- Hur sker samverkan/samarbete? Ta exempel.
- Vilka har ni bra samverkan/samarbete med? Utveckla.
- Med vilka fungerar samverkan/samarbete sämre? Utveckla.
- Vilken aktör önskar ni samarbeta mer med?
- Inom vilka områden samverkar ni? Se fråga 1 och 2.
- Vad kan Länsstyrelsen göra för att främja samverkan?
- Deltar ni i kommunens samverkansgrupp? Om inte, har ni möjlighet att delta?
- Hur kan Länsstyrelsen stödja samverkansgrupperna?

Bilaga 2

Anmälda brott	Brottsförebyggande rådet				
	År	År	År	År	År
	2003	2004	2005	2006	2007
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
Blekinge län					
Misshandel inkl.grov					
Mot kvinna 15 år eller äldre					
Inomhus	195	233	242	276	281
Utomhus	80	92	116	146	145
Mot kvinna 18 år eller äldre					
Inomhus	0	0	0	0	271
Utomhus	0	0	0	0	130
Bekant med offret	0	0	0	0	310
Obekant med offret	0	0	0	0	91
Grov kvinnofridskränkning (se även hotbrott)	24	24	26	35	42
Grov kvinnofridskränkning (se även våldsbrott)	24	24	26	35	42
Karlshamn kommun					
Misshandel inkl.grov					
Mot kvinna 15 år eller äldre					
Inomhus	43	51	51	50	50
Utomhus	14	19	28	19	23
Mot kvinna 18 år eller äldre					
Inomhus	0	0	0	0	47
Utomhus	0	0	0	0	19
Bekant med offret	0	0	0	0	57
Obekant med offret	0	0	0	0	9
Grov kvinnofridskränkning (se även hotbrott)	7	5	7	7	8
Grov kvinnofridskränkning (se även våldsbrott)	7	5	7	7	8
Karlskrona kommun					
Misshandel inkl.grov					
Mot kvinna 15 år eller äldre					
Inomhus	62	109	97	125	109
Utomhus	31	33	45	72	68
Mot kvinna 18 år eller äldre					
Inomhus	0	0	0	0	104
Utomhus	0	0	0	0	61
Bekant med offret	0	0	0	0	121
Obekant med offret	0	0	0	0	44
Grov kvinnofridskränkning (se även hotbrott)	10	10	9	14	20
Grov kvinnofridskränkning (se även våldsbrott)	10	10	9	14	20
Olofström kommun					
Misshandel inkl.grov					
Mot kvinna 15 år eller äldre					
Inomhus	14	8	17	20	31

Anmälda brott

Brottsförebyggande rådet

	År	År	År	År	År
	2003	2004	2005	2006	2007
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
Utomhus	9	6	9	15	4
Mot kvinna 18 år eller äldre					
Inomhus	0	0	0	0	31
Utomhus	0	0	0	0	4
Bekant med offret	0	0	0	0	30
Obekant med offret	0	0	0	0	5
Grov kvinnofridskränkning (se även hotbrott)	1	5	3	1	0
Grov kvinnofridskränkning (se även våldsbrott)	1	5	3	1	0
Ronneby kommun					
Misshandel inkl.grov					
Mot kvinna 15 år eller äldre					
Inomhus	48	36	39	48	59
Utomhus	13	18	15	23	34
Mot kvinna 18 år eller äldre					
Inomhus	0	0	0	0	57
Utomhus	0	0	0	0	31
Bekant med offret	0	0	0	0	67
Obekant med offret	0	0	0	0	21
Grov kvinnofridskränkning (se även hotbrott)	2	4	2	6	7
Grov kvinnofridskränkning (se även våldsbrott)	2	4	2	6	7
Sölvesborg kommun					
Misshandel inkl.grov					
Mot kvinna 15 år eller äldre					
Inomhus	22	26	29	24	22
Utomhus	12	14	16	14	11
Mot kvinna 18 år eller äldre					
Inomhus	0	0	0	0	22
Utomhus	0	0	0	0	10
Bekant med offret	0	0	0	0	21
Obekant med offret	0	0	0	0	11
Grov kvinnofridskränkning (se även hotbrott)	3	0	3	6	5
Grov kvinnofridskränkning (se även våldsbrott)	3	0	3	6	5

Grov kvinnofridskränkning (se även hotbrott)

Med grov kvinnofridskränkning avses här brott mot BrB 4 kap 4a §. Om en man utsätter en kvinna, som han har eller haft en nära relation med för upprepade kränkningar som till exempel misshandel, olaga hot, ofredande, hemfridsbrott och sexuellt tvång kan han dömas för grov kvinnofridskränkning. Från och med år 1999 redovisas detta brott separat i statistiken vilket bör beaktas då man ser till vissa övriga våldsbrott och dess utveckling.

Grov kvinnofridskränkning (se även våldsbrott)

Med grov kvinnofridskränkning avses här brott mot BrB 4 kap 4a §. Om en man utsätter en kvinna, som han har eller haft en nära relation med för upprepade kränkningar som till exempel misshandel, olaga hot, ofredande, hemfridsbrott och sexuellt tvång kan han dömas för grov kvinnofridskränkning. Från och med år 1999 redovisas detta brott separat i statistiken vilket bör beaktas då man ser till vissa övriga våldsbrott och dess utveckling.

Bilaga 3

Tillägg till rapport

Från Kriminalvården har efter rapportens tryckning inkommit synpunkter, varför avsnittet som rör Kriminalvården ska ha nedanstående innehåll.

Kriminalvården

Börje Dovstad, Kriminalvårdsinspektör på Häktet i Karlskrona
Stefan Nilsson, Kriminalvårdsinspektör på Frivården i Karlskrona

Kriminalvården ansvarar för verkställighet av straff i fängelse och inom frivård samt för verksamheten i häktena mm. Verksamhetsområde Karlskrona innefattar anstalt, häkte och frivård. Personer som sitter i häkte är till en början misstänkta för brott och är ej dömda. Frivården har i uppdrag att verkställa domar om skyddstillsyn, samhällstjänst och övervakning av klienter efter villkorlig frigivning samt verkställighet av fängelsedomar upp till sex månaders fängelse där intensivövervakning med elektronisk kontroll, sk fotboja, kan bli aktuell.

I Sverige finns sex specialanstalter/avdelningar för män som dömts för våld mot kvinnor. Män som dömts för dessa brott riskerar att bli misshandlade av andra intagna just med anledning av brottstypen. Specialanstalterna är av olika säkerhetsklass (A-F). Placering avgörs utifrån en riskbedömning. Specialanstalterna erbjuder i de flesta fall den intagne relevant programverksamhet.

Gruppen kvinnofridskränkare finns i alla samhällsgrupper.

Grupper och omfattning

Häktet och frivården kommer i kontakt med män som utövar våld mot kvinna/or i nära relation. Oftast rör det sig om män som slår sina sambor eller före detta men det kan även vara män som slår sina mödrar. Män som utsatt barn för våld och övergrepp är inte lika vanligt förekommande som män som utövat våld mot kvinnor. Det förekommer även att de har kvinnor som slår sina barn och eller sin partner. Häktet i Karlskrona har varit inblandat i ett mål som rörde trafficking. Ärendet härrörde från Malmö, men de åtalade delades upp på flera orter och häkten. Hedersrelaterat våld och förtryck har vid något tillfälle förekommit och blivit känt i ärenden på frivården. Kriminalvården i Blekinge har inte kommit i kontakt med något ärende som rört könsstympning.

Häktet har 300 häktade om året och av dem är 20 kvinnor. Av alla klienter är det 70-80 % som har missbruksproblematik.

I de fall där en dömd kvinna också är målsägande i ett ärende där hon utsatts för våld från partner tas särskild hänsyn till att hon är brottsoffer vid planering av exv utslussningsåtgärder och planering av andra insatser under verkställigheten. Detta för att partnern inte ska kunna fortsätta sin brottsliga verksamhet mot den utsatta kvinnan. Exempel på sådana åtgärder kan vara eget boende vid utslussning, föreskrifter om att inte vistas på särskilda platser eller förbud mot att ta kontakt.

Statistik och utvärdering

Kriminalvården för statistik på området. Med relationsvåld avses grov kvinnofridskränkning eller en mans våld mot en kvinna som han har eller har haft en sexuell relation med. Dessa män kan bli föremål för Kriminalvårdens programverksamhet IDAP. Inom frivårdens behandlingsprogram sker utvärdering kring den enskilde genom ett förtest och ett eftertest. Häktet gör ingen utvärdering och för inte någon statistik inom detta område.

Män som utövat våld

På häktet i Karlskrona sitter i genomsnitt två – tre män misstänkta för brott som rör våld i nära relation. De kan behöva sitta en lång tid vid omfattande utredningar, eventuellt upp till sex månader. Ca 20 män per år sitter på häktet i Karlskrona som misstänkta för våld i nära relation.

För att en person ska kunna gå igenom behandling är motivation och intresse avgörande. De som erkänner brott kan få behandling genom IDAP i stället för fängelse. IDAP (Integrated Domestic Abuse Program) är ett behandlingsprogram för män som dömts för misshandel eller annat kontrollerande beteende mot sin partner/före detta partner (endast kvinna). Eftersom få erkänner brott av detta slag och behandling kräver ett erkännande är det få som blir dömda till behandling. Ett erkännande är dock inte likställigt med behandling. Det är även möjligt att genomgå IDAP om mannen har fotboja, vilket går att ansöka om när fängelsestraffet är sex månader eller lägre. Möjlighet att genomgå IDAP finns även på de sex specialanstalterna/avdelningarna. Hittills har tre män genomgått programmet IDAP i frivården Karlskronas regi.

Handlingsplan och rutiner

Centralt finns det en handlingsplan på området men inte lokalt. Inarbetade rutiner finns ring tillvägagångssättet.

Informationsspridning

Kriminalvården tar emot studiebesök, är ute på skolor och hos organisationer och sprider information om sin verksamhet.

Kompetens

Det finns behov av basutbildning kring våld i nära relationer inom både häktet och frivården för de som arbetar inom verksamheten, inte bara för chefer. De ser positivt på att Länsstyrelsen anordnar kompetenshöjning inom området. Halvdagsutbildning är önskvärt.

Samverkan

Frivården sitter med i kommunernas samverkansgrupper och svarar på de kallelser de får. Stefan Nilsson upplever att det ibland är en fördel för kommunerna om förövaren frihetsberövas, då det underlättar socialsekreterarnas arbete med den utsatta kvinnan och eventuella barn. Kriminalvården har inte möjlighet att erbjuda icke-dömda män plats i programmet IDAP.

Samverkan mellan kriminalvård, åklagare, socialtjänst, polis och domstol fungerar bra.